

A magyarság világstatisztikája.

Írta: vitéz Nagy Iván.

A mikor a második ezredév küszöbét átlépve itt a Dunamentén, új századok ismeretlen sorsának megyünk elébe, a munka és a harc esélyeit vizsgálva, amire elhívtunk Ázsiából, ide a Kárpátok alá, testvértelen nép mi, nem utolsósorban szükséges, hogy tudjuk: hányan is vagyunk?!

Egy nép vitalitása, ereje és fejlődésképesége éppen nem függ ugyan az abszolút számok nagyságától, mégis a népek nagy nemzetközi családjában az elhelyezkedési rangsor nagyjából a numerikus erő alapján alakul ki. Nem mindegy tehát, hogy mennyien vagyunk, sőt súlyunk és helyzeti energiánk kiszámíthatására feltétlen szükségünk van ennek megállapítására.

A század elején *Thirring* Gusztáv, a Fővárosi Statisztikai Hivatal kiváló tudós igazgatója tette az első kísérletet a külföldön élő magyarság számának megállapítására,¹ de nemcsak a magyar anyanyelvűeket véve figyelembe, hanem a Magyarország területéről származókat, az innét kivándorlottakat, illetőleg a külföldön élő magyar állampolgárokat számolva össze. Akkor az amerikai magyarságot és a Romániában élőket leszámítva, nem volt a problémának még oly nagy jelentősége számunkra, mint van ma. Mióta azonban az ősi föld négyfelé szakításával megbontatott a Kárpátok medencéjében élő magyarság tömbje, e kérdés ismerete egyenesen életbevágó fontosságú lett reánk nézve.

Ezt ismerte fel *Pogány* Kázmér dr. is, aki a publicista fürge- ségével és mégis alapos vizsgálódással az új viszonyok között először igyekezett összefoglalni a világmagyarság számát.² Utána *Krisztics* Sándor dr., a pécsi egyetem jogi karán a politikai tudományok

¹ *Thirring* Gusztáv: A magyarországi kivándorlás és a külföldi magyarság. (Bp. 1904. Kilián. 368 o.)

² *Pogány* Kázmér: Hány millió magyar él a külföldön? (A „Magyarság” évkönyve az 1929-ik esztendőre. 19—43. o.)

professzora, mint a Magyarok I. Világkongresszusának főtitkára állított össze kimutatást a külföldi magyarságról, melyet eredeti forrásokban való kutatás alapján később szélesebb feldolgozásban egészített ki.³ Munkája alapvető volt és a következőkben mi is gyakrabban használtuk adatait. Dolgozatunk mégis új szint nyert talán, mert mi nemcsak a statisztikai adatok sokszor élettelennek látszó számainak felsorakoztatását kívánjuk adni, hanem vizsgáljuk azok belső értékét, nézzük a tendenciát is, mely az adatokat sokszor rosszul értelmezett nemzeti érdekből nem az igazságnak megfelelően vette fel, vagy csoportosította.

Az egyes magyar csoportok számbeli erejének megállapításán kívül meg kívánjuk állapítani azok területi eloszlását is, amely különösen az utódállamokbeli magyarság és a revízió szempontjából bír jelentőséggel. Terünk, sajnos, a részletesebb demográfiai adatok ismertetését nem engedi meg és így egy következő feldolgozásra vár — az 1930—31-i népszámlálási eredmények alapján — a világ egész magyarságának egy olyan biológiai feltárása, mint amit végzett a németsegre vonatkozóan *Winkler* professzor⁴ s amely munka egyik gyönyörű feladata volna a régóta várt Magyar Kisebbségi Intézetnek.⁵ Jelen dolgozatunk, terjedelme és a nyersanyagot nyújtó államok statisztikai szolgálatának tökéletlenségei és hiányai⁶ következtében, természetesen tehát nem is lehet teljes, csak vázlat, keret egy fentebb jelzett nagyobb tanulmány számára.

Meg vagyunk azonban győződve, hogy az a tudat, mely szerint a szétszakított magyarság életének és erejének valódi megismerését csak a statisztika által szolgáltatható kritikai adatok rendszeres és összefogó feldolgozásával lehetséges a politikai

³ *Krisztics* Sándor: A külföldi magyarság szociográfiai nyilvántartása. (A Magyarok Világkongresszusának tárgyalásai Budapesten, 1929 aug. 22—24. Bp. 1930. Athenaeum. 312—319. o.) — Külföldi magyarság. (Közgazdasági Enciklopédia. III. kötet, 729—744. o. Bp. 1930. Athenaeum.)

⁴ *Winkler* Wilhelm: Statistisches Handbuch des gesamten Deutschtums. (Az Institut für Statistik der Minderheitsvölker an der Universität Wien kiadása. Berlin. 1927. Deutsche Rundschau. 704 o.) Ism. vitéz *Nagy* Iván: A bécsi kisebbségstatisztikai intézet. (Magyar Statisztikai Szemle, 1928. okt.)

⁵ V. ö. vitéz *Nagy* Iván: A nemzetiségi statisztikai jelentősége a kisebbségi jogvédelem számára. (A pécsi m. kir. Erzsébet tudományegyetem Nemzetközi Jogi Intézetének kiadványai. 5. sz. 1928.) és „Kisebbségi intézetek és a statisztika kapcsolatos feladatai.” (*Faluhelyi* Ferenc dr.: A Magyar Kisebbségi Intézet szervezésének ankétjai. Ugyanaz a sorozat: 13. sz. 20—31. o. — Pécs. 1930. Karl.)

⁶ *L. Kovács* Alajos: La Connaissance des Langues comme Contrôle de la Statistique des Nationalités. (Institut International de Statistique kiadása. Kairó. 1928.)

szükségességek számára döntő módon exaktabbá tenni, a hiányérzet parancsoló sürgősségével fogja egy ilyen munkának elkészítését kikövetelni.

Az anyag feldolgozását illetőleg még meg kell jegyeznünk, hogy mindig igyekeztünk a *magyar anyanyelvűekre* vonatkozó adatok lehető felhasználására, ami azonban sajnos, az esetek nagy többségében nem állt rendelkezésünkre. Az előző feldolgozókkal szemben ugyanis, akik a *magyar honosság* fogalmával operáltak, mi ezt az őszintébb és a Kárpátok medencéjében élő másnyelvű és fajú népek érzékenységét nem bántó indexet választottuk, mely a legjellemzőbb a népiségekre s így a magyarságra is. Különösen fontos ez az Amerikai Egyesült-Államok magyarsága számának megállapításánál.

Általában e sorok írója, mint annak a háborús generációnak tagja, mely még gyerek szemmel, de már férfi lélekkel élte át a nagy magyar illúziók, álmok és ideálok összeomlását, a reálítások iránti nagyobb érzékkel és a fajmagyarság iránt az előző — magukat szép szavakban kiélő — nemzedéknél ezerszer szentebbnek vállalt kötelességek tudatában, igyekezett megállapítani a feleletet a felvetett kérdésre: mennyien is vagyunk hát? A „harminc millió magyar“ ábrándjának elomló bástyakövei bennünk majdnem eltemettek; mi nem akarjuk hát saját magunkat újból megcsalni, de biztosak akarunk lenni a felelet őszinteségében és helyességében, hogy kételkedés s töprengés nélkül építhessünk és számíthassunk majd az idők teljekor azokra a milliókra, akiket innét és túl a mai határokon a magyar nemzet százszázalékos tagjainak számoltunk.

Csonkamagyarország.

A honfoglaló magyarság számát a kútfők alapján 200—500.000 főre becsülik. Mátyás idejére az ország lakossága már mintegy 4.000.000 lélekre emelkedett, akik közül 75—80% volt magyar. A török háborúk pusztító évszázadai az egész ország lakosságának, de különösen az Alföldet, a Bánságot és Dél-Dunántúlt megszálló magyarságnak milliányi számban való csökkenéséhez vezettek, úgyhogy az 1715-ben, illetve 1720-ban tartott népösszeírás már csak két és félmillió lakost talált Magyarországon; ez a szám azonban, alig hét évtized alatt már nyolc millióra duzzadt fel a betelepítések következtében. E háborúk veszteségei és az idegen „gyarmatosok“ azonban teljesen megváltoztatták az ország néprajzi

képét és a Mátyás-idei magyar többségből egyszerre magyar kisebbség lett.

Fajtánk vitalitása és szaporasága, valamint nagyobb kultúránk attraktív ereje, a múlt század elejétől a magyar nyelvnek a közélet minden ágában előretörő érvényesülése, az iparosodás és közlekedés fejlődése, mely a magyar *közvetítő nyelvnek* nagyobb szerepet biztosított, mind odavezettek, hogy fokozott ütemben sikerült a magyarságnak számban is gyarapodva az ország népességének újból abszolút többségévé válni, ami mellett azonban nem felelhetjük egy pillanatra sem, hogy a Kárpátok medencéjében egymásra torlódott népi konglomerátumban kezdettől fogva számbelileg is *mindig mi voltunk azért a legerősebbek.*

A magyarság e fejlődését mutatja vázlatosan az alanti összeállítás (Horvát-Szlavonország nélkül):

Év	Összes népesség	Magyar	%	Nem magyar	%
1720	2,582.000	1,160.000	44·9	1,422.000	55·1
1787	8,003.000	3,122.000	39·0	4,881.000	61·0
1840	—	4,812.000	41·9	—	—
1850	11,554.000	4,818.000	41·6	6,742.000	58·4
1869	13,561.000	6,170.000	45·5	7,391.000	54·5
1880	13,729.000	6,404.000	46·6	7,325.000	53·4
1890	15,133.000	7,357.000	48·6	7,776.000	51·4
1900	16,684.000	8,586.000	51·5	8,098.000	48·5
1910	18,094.000	9,869.000	54·5	8,225.000	45·5

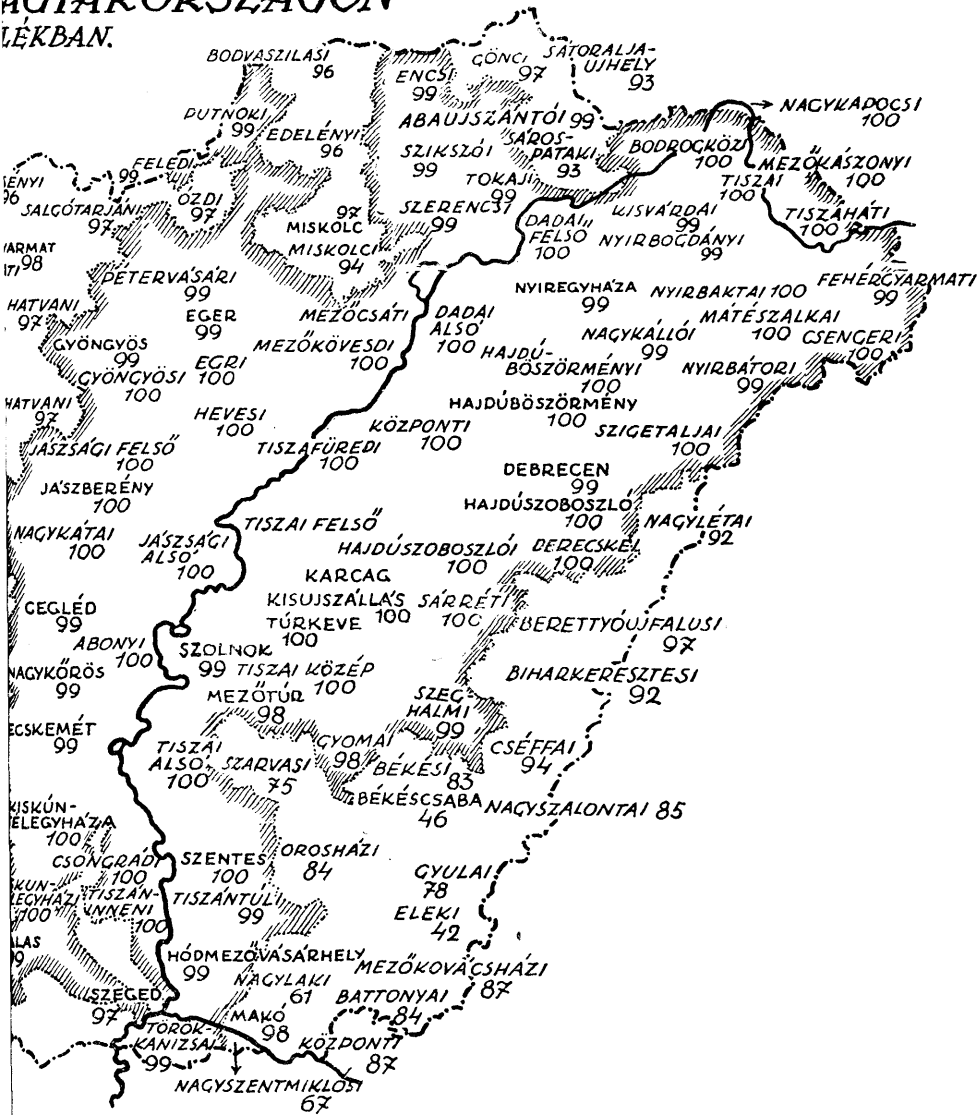
A trianoni békeszerződés alapján maradt mai területen magyar:

	1910	%	1920	%
Összesen	6,723.196	88·4	7,147.053	89·6
Vármegyékben	5,433.926	88·4	5,738.479	89·1
Thj. városokban	1,289.270	88·4	1,408.574	91·5

Ennek a magyarságnak területi megoszlását százalékos arányban a mellékelt (I. sz.) térkép tünteti fel. Ha ezen a 98—100%-ban tiszta magyar lakosságú járások határát összekötjük, akkor azt látjuk, hogy az ország egyik legmagyarabb vidéke Győr megye déli és Sopron megye keleti részétől Vas megye keleti járásain keresztül Zala megyébe nyúlik le és ott az ú. n. Göcsej vidékén terül szét. A másik színmagyar dunántúli telephely Székesfehérvár vidéke. A Duna-Tisza közén a török elől nagy parasztvárosokká

HUNGÁRIEN

LEKÉP.

összefutott magyarság őrizte meg legjobban tisztaságát, mely színmagyar terület aztán áthúzódik a Tiszán fel egészen a szatmár—bereg—ungmegyei határokig és 100%-osra erősödik Borsod és Hont-Nógrád határjárásaiban is. Ha azután összehasonlítjuk ezeket a mai színmagyar területeket a honfoglaló magyarság törzseinek szálláshelyeivel, akkor arra az érdekes megállapításra jutunk, hogy *azokon a területeken őrizte meg faji tisztaságát a legtisztábban a magyarság, ahol 1000 év előtt őseink az első sátorcölöpöket leverték.* Győr megyében Szemere, Lél és Szoárd, Vasban Bogát és Vérbulcs, Zalában a Horkák, Fejérben a Fejedelem törzse, a Felső-Tisza-mentén a Kabarok három törzse, ezekről északnyugatra Örös-Ur és Bors vezér szálláshelye, a Tisza hajlásban Balog-Semjén, Kaplony és Kende törzse, a Kőrös vidékén Ond törzse, Barsa és Vatha, lejjebb Ete és Bór egykori szálláshelyei a ma is még legmagyarabb területek. Ha azonban ezeknek a vidékeknek nem az ethnikumát, hanem közgazdasági vagy kulturális viszonyait és fejlettségét vizsgáljuk, azt a szomorú tényt kell megállapítanunk, hogy bizony nem a legfejlettebb, hanem szinte *a legelhanyagoltabb vidékek ezek,* amit a háború előtti utolsó félszázad hatalmas fellendülése után, melyet az ország minden téren elért, immár nem háríthatunk rá egyszerűen a törökudulások nehéz századaira.

A magyarság közéleti súlyának mindig meglévő természetes nyomatóka mellett még egy adatra kívánunk csak utalni, mely a társadalmi vezetős szerepre való elhivatottságunkat jellemzi, t. i. a különböző nemzetiségek között közvetítőül szolgáló magyar nyelv ismeretének fokozatos terjedésére. Horvát-Szlavonország leszámításával a régi Magyarországon

	magyarul tudott	%	magyarul nem tudott	%
1880	7,232.000	52·6	6,527.000	47·4
1890	8,455.000	55·7	6,708.000	44·3
1900	9,955.000	59·6	6,757.000	40·4
1910	11,820.000	64·7	6,274.000	35·3

Csonka-Magyarországon pedig:

1910	7,256.942	95·4	350.029	4·6
1920	7,722.613	96·8	257.530	3·2

Érdekes talán itt megjegyezni, hogy a csonkaországi német-ségből 64·7%, a tótok közül pedig 80·9% beszélt magyarul. Ez az

elég kedvezőnek mondható arány is azonban, remélhetőleg, az 1930-as népszámlálásig még javult is.⁷

Ausztria.

Az új osztrák köztársaságban élő magyarságnak két fő települési területe van: az egyik Nyugatmagyarország (Burgenland), a másik az osztrák főváros: Bécs.

A háború után Nyugatmagyarország népességét kétszer is számba vették: 1920-ban még a magyar népszámlálás és 1923-ban (március 7.) az osztrák népszámlálás idején. Különösen érdekes e két számlálás adatait egymás mellé állítani, mert ad oculos tudjuk demonstrálni a magyar népszámlálások pártatlanságát és megbízhatóságát. Nyugatmagyarország lakosságának nyelvi megoszlására⁸ ugyanis a következő adatokat kapjuk:

	1910	%	1920	%	1923			
					Osztrák állam-polgár	Kül-földi	Össze-sen	%
Magyar	26.225	9.0	24.930	8.4	10.565	4.366	14.929	5.2
Német	217.072	74.4	221.185	75.1	222.401	4.350	226.751	79.3
Horvát	43.633	15.0	44.753	15.2	41.756	254	42.010	14.7
Tót	667	0.2	392	0.1	—	—	—	—
Egyéb	4.203	—	3.652	—	1.131	788	1.919	0.8
	291.800	—	294.849	—	275.851	9.758	285.609	—

Íme, tehát az osztrákok mindössze alig ezren felül mutattak ki több német anyanyelvű belföldit, tehát ottani állandóan letelepedett lakost, mint a sokszor vádolt magyar statisztika. E növekedés pedig egyszerűen megfelel a németiség ottani ez idő alatti természetes sza-

⁷ *Irodalom*: Ajtay József: A magyarság fejlődése az utolsó kétszáz év alatt, (III. kiadás; Az Orsz. Magyar Szövetség Könyvtára I. Bp. 1905. Singer és Wolfner). — Jancsó Benedek: Defensio Nationis Hungaricae. (Bp. 1920. Pfeifer.) — *Hóman—Szeffü*: Magyar történet. I. kötet. — *Hóman Bálint*: A magyarok honfoglalása és elhelyezkedése. (Bp. 1923.) — *Kovács Alajos*: La situation des peuples non-magyars dans la Hongrie d'avant-guerre. (Revue des Études Hongroises, 1929 Jan.—Sept.) — (*Kovács Alajos*): Magyarország népességének fejlődése a török uralom megszűnte óta. (A Magyar Béketárgyalások. Kiadja a M. Kir. Külügyminisztérium, Bp. 1920. Egyetemi Nyomda, 36—46. o.).

⁸ Az új osztrák népszámlálás alkalmával már nem a társalgási nyelvet kérdezték (Umgangssprache), hanem a nyelvi hovatartozandóság (sprachliche Zugehörigkeit, Denksprache) után érdeklődtek.

porodási arányának. A magyarság számának mintegy 10.000 fővel való csökkenése, — mert hisz a külföldiek között kimutatott magyarok minden valószínűség szerint tulajdonkép ott maradt ú. n. optán-sok lehetnek, — kb. megfelelhet a terület magyar lakossága 1910—1920 közötti csökkenésének, az anyaországba való átköltözésnek és az egyéb külföldre való kivándorlásnak.⁹

A területi megoszlása¹⁰ a magyarságnak itt a következő:

	Osztrák állampolgár	Külföldi	Összesen
Kismarton (Eisenstadt)	158	108	226
Ruszt	22	14	36
Kismartoni járás	391	652	1.043
Németújvári járás (Güssing)	287	575	862
Gyanafalvai járás (Jennersdorf)	88	86	174
Nagymartoni járás (Mattersburg)	315	213	528
Nezsideri járás (Neusiedel am See)	1.937	1.432	3.369
Felsőpulyai járás (Oberpullendorf)	1.640	700	2.340
Felsőőri járás (Oberwart)	5.725	586	6.311
	10.563	4.366	14.929

A másik nagy telephely Bécs. A köztudatban elterjedt több tízezernyi, sőt százezernyi („Budapest után a legnagyobb magyar város Bécs!“) magyarral szemben azonban itt mindössze 10.927 magyar anyanyelvűt mutattak ki 1923-ban, tehát még akkor, mikor az ú. n. emigráció és a gazdasági konjunktúra a magyarság számát itt fölnövelhette volna. Ezek közül :

⁹ Az Országos Menekültügyi Hivatal jelentése szerint ugyan a menekültek száma mindössze 1187 volt (1921-ben: 499, 1922-ben 576, 1923-ban 112), /Id. mű 37. o./; viszont ennek a területnek az összes lakossága több mint kilencezerrel fogyván (9235) az 1920. és 1923-i népszámlálás között, melyből mintegy 2700 lélek esik a horvátok csökkenésére, véleményünk szerint egyrészt többnek kellett a csonkahazába visszatért magyarságnak lenni, másrészt igen számottevő lévén a kivándorlók száma is: 1922-ben 5346, 1923-ban 6683, (Das Burgenland unter österreichischer Verwaltung; Oesterreich — Bücherei, Band 10/11. — Wien, 1924; 35. o.) fel kell tennünk, hogy ezek túlnyomó többsége ugyancsak magyar anyanyelvű.

¹⁰ Bundesamt für Statistik: Ortsverzeichnis des Burgenlandes. (Bearbeitet auf Grund der Ergebnisse der Volkszählung von 7. März 1923. — II. erweiterte Auflage, Wien, 1925; 2. o.) adatai. — A Statistisches Handbuch für die Republik Österreich. VI. évfolyamban között adatok szerint a felsőőri kerületben a magyarok száma csak 5361 (4768 osztrák állampolgár és 533 külföldi), tehát 950-el kevesebb.

régi osztrák állampolgár	205
új állampolgár	2.164
külföldi	8.756

A külföldiek közül Magyarországból való 6.313, Cseh-Szlovákiából 1.397, Romániából 540, Jugoszláviából 333, Lengyelországból 63, Olaszországból 37, Németországból 18, Svájcból és Hollandiából 2—2, Dániából 1, Európa egyéb országaiból 29, más földrésről 9, és ismeretlen állampolgárságú 14.

A magyarok Bécs egyes kerületeiben így oszlanak meg:

I.	1046	VII.	601	XII.	214	XVII. ...	290
II.	1777	VIII.	489	XIII.	583	XVIII. ...	394
III.	966	IX.	836	XIV.	184	XIX. ...	318
IV.	771	X.	480	XV.	184	XX. ...	340
V.	443	XI.	99	XVI.	293	XXI. ...	211
VI.	403						

Száz bécsi lakos között tehát 0·53 magyar anyanyelvű van. Az Ausztriában élő összes magyarok száma pedig: 25.851.¹¹

¹¹ *Irodalom*: Zsombor Géza: Westungarn. Zu Ungarn oder zu Österreich? (Sopron, 1919, Corvina.) — Thirring Gusztáv: West-Hungary. (East-European Problems, No. 6. — Budapest, 1920, Pfeifer). — Gagyí Jenő: A nyugatmagyarországi kérdés. (Budapest, 1921, Pfeifer). — Teleki Pál gróf és Domanovszky Sándor: La Hongrie occidentale. (Questions de l'Europe Orientale, No. 5. — Budapest, 1920, Pfeifer.) — Vitéz Házi Jenő: Unser geschichtliches Recht auf Westungarn. (Budapest, 1920, Pfeifer.) — Thirring Gusztáv: A nyugatmagyarországi németek és a nemzetiségi kérdések. (Budapest, 1920, Pfeifer.) — Träger Ernő: Le Hongrie occidentale. (Magyar Nemzeti Szövetség kiadása; Budapest, év nélkül, Pátria.) — La Question de la Hongrie occidentale, Résultat de la propagande pangermaniste. (Kiadó nélkül, 1921.) — Liphay Béla: „Burgenland“, Magyarország osztrák megszállás alatt levő része. (Thirring G.: Sopron, Civitas fidelissima c. műben; kiadta a „Sopronmegyei Kör“; Sopron, 1925, Székely.) — Thirring Gusztáv: Führer durch Sopron und die ungarischen Alpen. (Sopron, 1912, Dunántúli Turista Egyesület kiadása.) — Nagy Iván: Westungarn. (Ifjak Szava, 1921. aug. Német-magyar különszám.) — *Osztrák irodalom*: Viktor Miltshinsky: Das Verbrechen von Ödenburg. (Wien, 1922, Literaria.) — Karl Keissler: Die Pflanzenwelt des Burgenlandes. (Veröffentlichungen des Naturhistorischen Museums, Heft 1. — Wien, 1924.) — Josef Karner: Das Burgenland. Ein Heimatbuch für Volks- und Bürgerschüler. (Wien, 1925, Österreichischer Bundesverlag.) — Max Hoffer: Das Burgenland. Ein Wegweiser zu seinen Schönheiten für Freunde dieses deutschen Landes. (Graz, 1926, Südmarch.) — Eduard Stepan: Burgenland-Festschrift. („Deutsches Vaterland“ különszáma, 1920.) — Österreichische Illustrierte Zeitung: Burgenlandnummer. (1923 június 3-i különszám.) — Deutsch-Westungarn nach dem Friedensvertrag. („Flugblätter für Deutsch-Österreich Recht“ No. 40. Wien, 1919.) — Hans Jürgen: Das Burgenland. (Schriften des Deutschen Schulvereines Südmarch über das Grenz- und Auslandsdeutschum. Graz, 1928.) — Müller—Guttenbrunn: Wohin gehört Westungarn? (Wien,

Cseh-Szlovákia.

A cseh impérium alá került magyarországi területeken három népszámlálás adatait van módunkban összehasonlítani, ami persze nem üt ki a magyarság előnyére, mert az 1910-ben e területen kimutatott 1,084.000 magyar¹² 1921-re 754.000-re csökkent le. A három összeírás eredményei¹³ a következők:

	1910	1919	1921
Szlovenszko	896.271	689.565	650.597
Ruszenszko	174.482	—	104.177
Összesen:	1,070.753		754.774

A magyarság tehát 1910—1921 között a cseh adatok szerint 315.979 fővel csökkent (33·85%), még pedig a tulajdonképeni Felvidéken 245.674 fővel, a Ruténföldön pedig 70.305 lélekkel, tehát 27·41, illetve 40·29%-kal. 1919 és 1921 között már a csehek által lebonyolított népszámlálások eredményében is a Felvidéken 38.968 lélekkel (5·65%) találunk kevesebb magyart, amit a hivatalos cseh-szlovák statisztika azzal magyaráz, hogy azok a zsidók, akik 1919-ben még magyarnak vallották magukat, 1921-ben már zsidó nemzeti-ségűnek vétették fel magukat a listákban.¹⁴

A magyarság számának több mint háromszázezerrel való csökkenését a cseh statisztikai hivatal elsősorban azzal igyekszik indokolni, hogy a magyar közalkalmazottak nagy számban hagyták el Csehország területét.¹⁵ Az Országos Menekültügyi Hivatal jelentése

1919, Südmark.) — *Winterstetten*: Heinzenland, Deutsches Neuland in Ost- (Wien, 1919, Braumüller.) — *Pfaundler*: Die Zukunft der Deutschen in West-ungarn. (Wien, 1919, Hölder.) — *Pfaundler*: Das Burgenland. (Graz, 1923, Südmark.) — *Berka*: Das Burgenland. (Berlin, Deutscher Schutzbundverlag.) — *F. König*: Deutschland, Österreich, Ungarn und das Burgenland. (Graz, év nélkül, Südmark.) — *Vukovich J.*: Denkschrift über die Neueinrichtung des Burgenlandes. (Wien, 1921.) — Fünf Jahre Aufbauarbeit im Burgenlande. (Kismarton-Eisenstadt, 1926.)

¹² *Buday*: A megcsonkított Magyarország (Budapest, 1921, Pantheon) c. munkájában (19. o.) ennyi magyart mutat ki; akik az egész magyarságnak 10·9%-át, a Felvidék lakosságának pedig 30·3%-át tették ki.

¹³ A következőkben ismertetett cseh adatok a *Čechoslovakische Statistik*. Band 9. VI. Reihe (Volkszählung, Heft 1): Volkszählung in der Čechoslovakischen Republik vom 15. Febr. 1921. I. Teil. (Prága, 1924.) c. hivatalos kiadványból valók.

¹⁴ Id. mű 83. o.

¹⁵ Így hivatkoznak rá, hogy főképp a magyar anyanyelvű *reformátusok* száma csökkent: a Felvidéken 12.728, a Ruténföldön 4586 fővel.

szerint¹⁶ a menekültek száma az egész Felvidékről a következő volt:

1918	12.373
1919	57.783
1920	31.606
1921 (II. 15-ig)	215 (az egész évben 1722)
	101.977

A másik ok szerintük: a felvidéki zsidóság nemzetietlen magatartása. Adataik szerint ugyanis míg 1910-ben magyar anyanyelvűnek vallotta magát 106.502 izraelita vallású a Felvidéken, addig 1921-ben már csak 21.584, a veszteség tehát 64.921. A Ruténföldön pedig 1921-ben csak 6.863 izraelita vallotta magát magyarnak, az 1910. évi 36.236-tal szemben. A magyarság vesztesége tehát itt 29.373 fő, összesen 94.294!

Hogy ez a veszteség-előállítás nemcsak a cseh összeíró biztosok erőszakoskodásának vagy hamisításainak volt a következménye, hanem akár a zsidó nacionalizmus felébredésének, akár opportunitásnak, az új helyzettel való teljes megalkuvásnak, az mutatja, hogy az izraelita vallásúak közül voltak elegendően olyanok is, akik *nem* vallották magukat zsidó nemzetiségűnek. A felvidéki cseh állampolgár izraeliták nemzetiségi megoszlása ugyanis a következő:

Tartomány	Magyar	Cseh-szlovák	Német	Rutén	Zsidó	Egyéb	Összesen
Szlovenszko ...	21.584	29.136	8.738	179	71.018	183	130.843
Ruszinszko	6.843	717	262	3.528	79.560	713	91.643
Összesen ..	28.447	29.853	9.000	3.707	150.578	901	222.486

Hogy azonban a felvidéki zsidóságnak ez a magatartása valójában mennyire elhatárolt, az kitűnik abból, hogy az ú. n. történelmi országokban az izraelitáknak sokkal kisebb száma vallotta magát egyúttal zsidó nemzetiségűnek is. *Igy, míg az izraelita vallásúaknak Ruszinszkoiban közel 90%-a, a Felvidéken több mint a fele, addig Csehországban csak gyenge hatodrésze vallotta magát zsidó nemzetiségűnek. A zsidó nemzetiségűek közül 44,27% él tehát Ruszinszkoiban, 39% Szlovenszkoiban és csak 16,73% esik a cseh országokra. Még pedig:*

¹⁶ Petrichevich-Horváth Emil báró: Jelentés az Országos Menekültügyi Hivatal négy évi működéséről. (Budapest, 1924, Pesti könyvnyomda; 37. o.)

Tartomány	Izraelita vallású	1000 lakos közül	Zsidó nemzetiségű	1000 lakos közül	1000 izr. közül zsidó nemzetiségű
Csehország	79.777	11.9	12.578	1.7	157.7
Morvaország	37.989	14.3	18.440	5.8	485.4
Szilézia	7.317	10.9	4.681	5.9	639.7
Szlovenszko	135.918	45.3	73.628	23.8	541.7
Ruszinszko	93.341	153.9	81.529	133.5	873.5
Összesen	354.342	26.0	190.856	13.5	538.6

Numeri clamant! Ezek a számok vádolók és egyben megszégyenítők. Vádolók a Felvidék egykori ú. n. „magyar“ zsidóságával szemben, amelyik százezernyi számban hagyta ott a legnehezebb küzdelmek idején a keserves kisebbségi sorsra ítélt magyarságot, és megszégyenítők a csonka-ország hazafias zsidóságával szemben, amelyik büszkén vallja és hangosan hirdeti magát¹⁷ magyarnak és amelyik most csak pirulhat e számok olvastán. Egy biztos, hogy az utódállamok zsidóságának túlnyomó része nem vállalta a magyarságért reá nehezülő kisebbségi sors terhét.

A felvidéki magyarságot természetesen kiegészíti még a többi tartományokban található magyarok száma:

Tartomány	Csehszlovák állampolgár	1000 magyar közül esik	1000 lakos közül magyar	Külföldi állampolgár	Összesen
Csehország	5.476	7.4	0.8	659	6.135
Morvaország	534	0.7	0.2	225	759
Szilézia	94	0.1	0.1	61	135
Szlovenszko	637.183	854.8	215.4	13.414	650.597
Ruszinszko	102.144	137.0	170.3	2.033	104.177
Összesen	745.431	1000	55.7	16.392	761.823

A 761.823 főnyi magyarságból tehát 85.48% esik a Felvidékre, 13.70% a Ruténföldre és csak 0.82% a cseh országokra s így a Fel-

¹⁷ Különösen jellemző volt Sándor Pál országgyűlési képviselő felszólalása a magyar parlamentben 1930 november 19-én, melyben azzal fenyegetőzött, hogy — ha a magyarság ki akarja rekeszteni a hazafiak táborából a „magyar“ zsidóságot, majd az utódállamok eddig magyar érzelmű zsidósága viszont elfordul az ottani magyarságtól. Amint láttuk, a felvidéki zsidóság ezt már az új uralom első éveiben meg is tette.

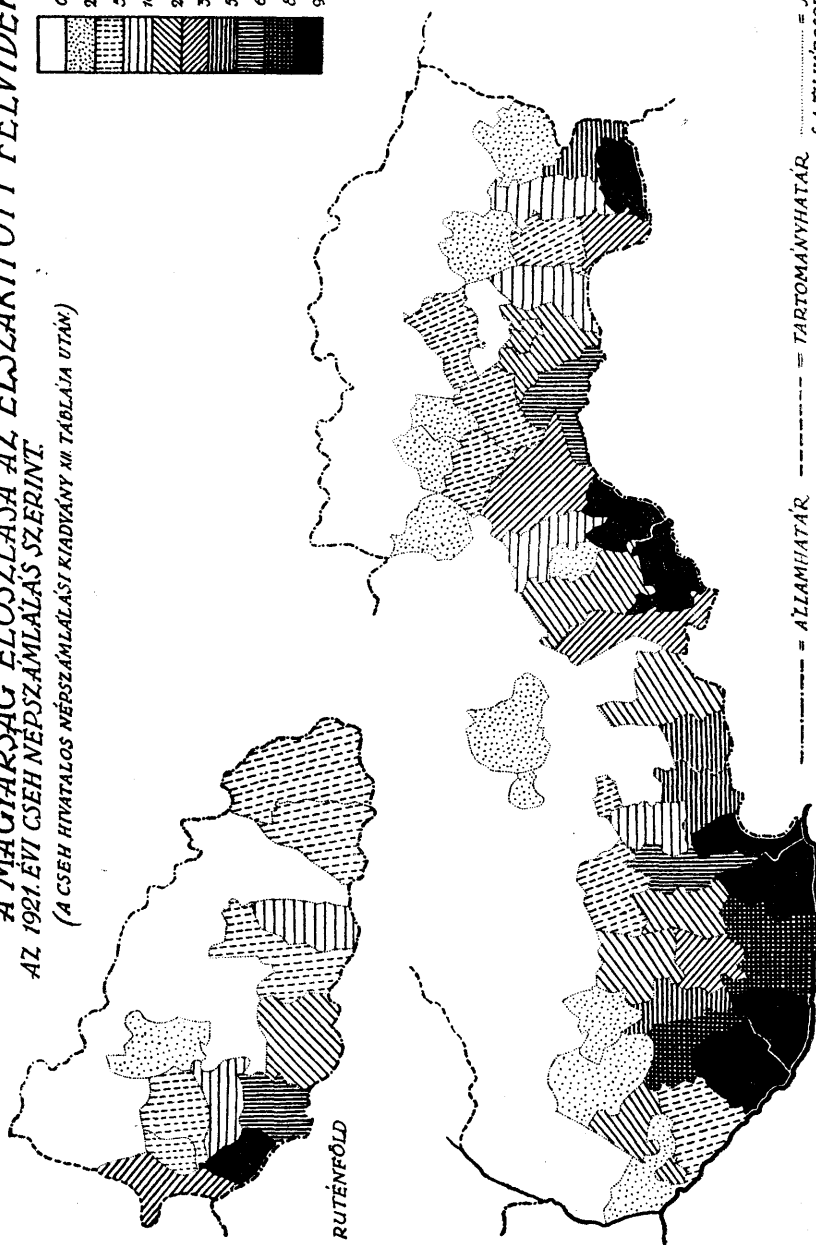
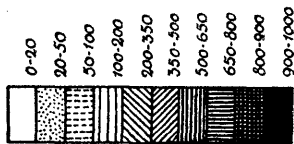
vidék lakosságának $\frac{1}{5}$ -ét: 21·54%-ot, a Ruténföldnek $\frac{1}{6}$ -át: 17·03 százalékát teszi ki.

Legnagyobb részük az ország déli határa mentén helyezkedik el, szorosan és hézag nélkül csatlakozva a csonkaország magyarságához, három nyelvterületre oszolva. Abszolút többséget alkotnak a Felvidék 17 és a Ruténföld 2 járásában, relatív többségben vannak 1 felvidéki járásban, 20%-ot meghaladnak 10, 10—20%-ban vannak 7, 5—10%-ban 8, 2—5%-ban 8 járásban. Abszolút többségben vannak ezen kívül 3 felvidéki és 1 ruténföldi rendezett tanácsú városban, relatív többségben vannak 1—1 városban, 20—50%-ot tesznek ki 4 városban, 10—20%-ot ugyancsak 4, 5—10%-ot 9 és 2—5%-ot 8 városban. A városokat megszálló magyarság lényeges csökkenését az 1910. évi állapothoz képest a cseh hivatalos statisztika azzal igyekszik még magyarázni a már említett okokon kívül, hogy sokan a „nemzeti öntudatra ébredt” városi intelligencia köréből magyar helyett már a szlovákokat vagy rutént jelentették be anyanyelvüknek.

Az 1910-es népszámlálás szerint a Felvidéken talált magyaroknak mintegy négyötöde élt a jelenlegi határok mentén. Ez az a terület, amelyhez a tiszta ethnikum principiuma alapján, minden történelmi jogtól eltérítve, még népszavazás nélkül is joga van a magyarságnak, és amelyet a wilsoni elvek teljes arculcsapásával szakítottak el tőlünk Trianonban. Kogutowitz Károly számításai¹⁸ szerint ez a három nagy magyar többségű nyelvterület, mely Pozsonytól Rozsnyóig, Rozsnyótól Ungvárig és Ungvártól Ugocsáig húzódik 12.104 km² területen 852 községet foglal magába, összesen 945.471 lakossal, akik közül magyar 813.501 (85·6%), tót 61.296 (6·4%), egyéb, főleg német és rutén 70.674 (8·0%), vagyis a határ mentén a 85·6 százaléknyi magyarsággal szemben mindössze 14·4% nem magyar áll. A három magyar nyelvterület elseje 8.189 km² 582 községgel, amelyekben csak 11-ben van tót többség, a többi mind magyar. A 647.799 lakosból itt 557.117 a magyar (85·1%) és csak 41.730 a tót (6·4%). A Rozsnyótól Ungvárig terjedő 2.460 km² területen 192 község van 166.538 lakossal, akik közül 83·8% magyar és 10·9% a tót, 139.473, illetve 18.143 fő. A ruténföldi magyar terület 1455 km²-en terül el 78 községgel, ahol a 131.134 főnyi lakosságból mindössze 1.423 a tót (1·1%), viszont 116.911 a magyarok száma (90·0%).

¹⁸ Kogutowitz Károly: Ethnographical map of Hungary. (Szöveg: Statistical data of the homogeneous hungarian and german enclaves in the succession states. Budapest, 1929, Hornyánszky. A Magyar Reviziós Liga kiadása. 11—13. o.)

A MAGYARSÁG ELOSZLÁSA AZ ELSZAKITOTT FELVIDÉKEN,
 AZ 1921. ÉVI CSEH NÉPSZÁMLÁLÁS SZERINT.
 (A CSEH HIVATALOS NÉPSZÁMLÁLÁSI KIADVÁNY XI. TÁBLÁJA UTÁN)

----- = ÁLLAMHATÁR.   - - - - - = TARTOMÁNYHATÁR.   ..... = JÁRÁSHATÁR.
 S A TH VÁROSOK HATÁRA.

Ennek a területnek a visszacsatolása a magyar revíziós program minimuma. Nem áll meg e követeléssel szemben a cseheknek az az állítása,¹⁹ hogy a területek visszakapcsolásával nagyszámú szlovák kisebbség kerülne viszont magyar uralom alá, mert, amint látjuk, mindössze alig 60.000 tót lakosról van szó, több mint 800.000 magyarral szemben. S a hazai tótság száma ezekkel együtt sem érné el a $\frac{1}{4}$ milliót; míg a cseh hivatalos statisztika szerint is cseh impérium alatt ma több mint $\frac{3}{4}$ millió magyar él kisebbségben, akiknek azután legfeljebb 20%-a maradna — főképp az északi városok lakossága közt — cseh uralom alatt.

A magyarság 80%-ának ezt az összefüggő egységben húzódó tömbjét a Felvidéken szervezett hat nagyzsupánság által közigazgatásilag szétszakították, természetesen azzal a politikai célzattal, hogy a magyarság érvényesülését a közigazgatási autonómiák életében akadályozzák.

Nagyzsupánság	Magyarok száma	1000 lakos közül magyar
Pozsony	219.945	311.3
Nyitra	127.738	288.8
Túrócszentmárton	2.710	6.5
Zólyom	142.353	291.4
Liptószentmárton	45.123	143.8
Kassa	99.314	168.6
Ruténföld	102.144	170.3

¹⁹ Így Georges Marot a *Le Temps* 1930 dec. 7-i számában „*La politique hongroise vue de Prague*” című cikkében azt írja: „Dans un ouvrage bien connu sur la revision des frontières actuelles, un auteur hongrois non suspect de complaisance envers la Petite-Entente, M. Ivan Nagy, montre que tenter la „revision minima” aboutirait à ramener en territoire hongrois, avec un demi-million de Magyars, un nombre de Slovaques tel que la minorité slovaque en Hongrie se trouverait portée à près d’un demi million d’âmes. Il en résulterait ceci: le chiffre de la minorité magyare en Tchecoslovaquie tomberait bien à un quart de million, mais en même temps les minorités slovaque et allemande en Hongrie s’accroîtraient de telle sorte que l’ensemble des allogènes vivant dans ce pays passerait à un million.” Szerző mindenekelőtt meg kívánja állapítani, hogy eddigi tanulmányaiban seholsem foglalkozott a revízióval kapcsolatosan a fenti értelemben, úgyhogy G. M. nem vehette tőle az említett adatokat. A cseh állítással szemben láthatjuk, hogy csak 60.000, szórványban élő tót kerülne vissza a határmenti revízió révén, akikkel együtt a mai Magyarország tót lakossága (141.882 fő, az összes lakosság 1.8%-a) éppen hogy elérné a 200.000-es létszámot, tehát még megközelítőleg sem a félmilliót. Az sem áll, hogy e határrevízió esetén a különböző nemzetiségeink száma meghaladná az egy milliót, mert legfeljebb elérné a 900.000 lelket, beleszámítva a semmiféle revízióval

Végeredményben az 1910—1921. népszámlálások eredményét összehasonlítva, a hiányzó 315.979 főnyi magyarság csökkenését először is a 94.294 főnyi a magyarságot megtagadó zsidósággal és a 101.977 menekülttel magyarázhatjuk. Ha az 1910—1921 közötti természetes szaporodástól még el is tekintenénk, mindig marad még 119.708 hiányzó magyar, akit a csehek egyszerűen *elsikkasztottak*.²⁰

máshová nem csatolható több mint félmillió németseget s a törpe törzseket is, mint amilyenek a vendek, sokácok, bunyevácok. (V. ö. vitéz Nagy Iván: *Európa kisebbségei*. Nemzetiségi statisztikai vázlat. „Magyar kisebbség” kiadása, Lugos, 1929. és „Magyarország nemzetiségei”, „Magyar kisebbség”, 1927. október 1.—dec. 16. száma.)

²⁰ *Irodalom*: Strobl Miksa: Tótok, akik nem akarnak elszakadni Magyarországtól. (Bp. 1919. Kultúra.) — Angyal Dávid: A Magyar Tudományos Akadémia válasza a cseh akadémiának. (Területvédő Liga; Bp. 1920.) — Gerevich Zoltán: La Slovaquie, terre de l'avenir. Remarques sur la brochure du même titre de Karel Kálal écrivain tchèque. (Bp. 1920. Hornyánszky.) — Rakovszky Iván: La minorité magyar dans la Slovaquie. (1921, hely s kiadó nélkül.) — C. C. A.: La lutte du Slovensko pour l'autonomie. (Jelzés nélkül; kb. 1922.) — Ósz Béla: Felsőmagyarország iskolaügye a cseh megszállás alatt. (Bp. 1922. Tudás.) — Pechány Adolf: A cseh külpolitika. (Bp. 1922, Hornyánszky.) — Podhradský György: A tótoklakta Felföld politikai és kultúrgeográfiája. (Bp. 1924. Studium.) — A tót kérdés gazdag bibliográfiájával.) — Zsedényi Béla: A csehszlovák köztársaság alkotmánya. (Miskolci Jogászélet könyvtára, 6. sz., 1925.) — Pechány Adolf: A szlovák politika útjai. (Bp. 1928. Révai.) — Jehlicska Ferenc: A tíz cseh csapás Szlovenszkóban. (1928, hely nélkül.) — Pechány Adolf: Ce qu'on enseigne dans les écoles tchécoslovaques. (Bp. 1929. Hornyánszky.) — Surányi Lajos: Ten black years. The tragedy of the Danubian Peoples. (Szerző kiadása, Bp. 1930.) — Magurai J.: A volt magyar Felvidék most Slovensko. (Bp. 1930. Kellner.) — Pechány Adolf: Česko-Slovensko. (Bp. 1926. Európa. Tótu.) — Steier Lajos: Ungarns Vergewaltigung. Oberungarn unter tschechischer Herrschaft. (Wien, 1929. Amalthea.) — Iványi Béla: Pro Hungaria Superiore. Felsőmagyarországért. (Debrecen, 1918.)

Proklamácija do uhroruszjkoho Národa. (Bp. 1919. Wodianer.) — Csáky István gróf: La question ruthène. (Questions de l'Europe Orientale, No. 7. Bp. 1920. Pfeifer.) — Bonkáló Sándor: A magyar rutének. (Bp. 1920. Pfeifer.) — Hodinka Antal: A kárpátalji rutének lakóhelye, gazdaságuk és multjuk. (Bp. 1923. Apostol.) — Bereghy Albert: Hogyan szakadt el a Ruthénföld? (Bp. 1927. Nemzeti Élet.) — Arky Ákos: A ruszinszkoí magyarság és Ruszinszko autonómiaja. (Bp. 1928. Sylvester.) — Arky Á.: Ruszinszko küzdelme az autonómiaért. 1918—1927. (Bp. 1928. Studium.)

Die staatsrechtlichen Erklärungen der Abgeordneten und Senatoren der Deutschen, Magyaren und Slowaken in der ersten Volksvertretung der tschechoslowakischen Republik. (Deutschpolitische Arbeitsstelle, No. 8. Prága, 1920.) — Spiegel L.: Das tschechoslowakische Staatsproblem. (Prága, 1922, Bohemia.) — Die Sprachenverordnung. (Ständige Vertretung des Deutschen Juristentags in der Tschechoslowakei. Reichenberg, 1926.) — Oberschall A.: Wahlergebnisse in der Nationalitätenversammlung der tschechoslowakischen Republik 1920. Eine statistisch-politische Untersuchung. (Warnsdorf, 1920, Strache.)

Cseh irodalom: Les Magyars et l'Entente. (Prága, 1919, Politika.) — Quelques aspects de la nature de l'Etat tchéco-slovaque. (Prága, 1919, Politika.) — Hoetzl-Joachim: La Constitution de la République Tchécoslovaque. (Prága, 1920, L'Effort de la Tchécoslovaquie.) — Mauer J.: L'enseignement dans la République Tchécoslovaque. (Prága, 1920. u. o.) — Stránský R.: État actuel des écoles dans la R. T. au point de vue national. (Prága, év nélkül, Státui

Jugoszlávia.

A délszláv királyság 1921 január 31-én tartotta népszámlálását,²¹ amikor a magyarság számát az egyes országrészekben a következőnek találták (összehasonlítva az 1910-es magyar adatokkal):

Tartomány	1910	%	1921	%
Szerbia	—	—	2.165	0·1
Montenegro	—	—	13	0·0
Bosznia-Hercegovina	—	0·3	2.638	0·2
Dalmácia	—	—	71	0·0
Veglia és Castua	—	—	2	0·0
Szlovénia	—	—	462	0·0
Horvát-Szlavonia	105.948	4·1	68.753	2·6
Muraköz	7.706	8·3	1.800	1·9
Muramellék	20.889	23·1	14.435	15·6
Bánság-Bácska-Baranya	443.006	32·5	382.070	27·7
Összesen	577.549	—	472.409	3·9

A két népszámlálás között tehát százezernél több magyar tűnt el a Szerbiához csatolt területen — papiroson. Ennek tudható be talán, hogy a népszámlálási hivatalos kiadványokban már előre figyelmeztettek arra, hogy a legnagyobb figyelmet fordították a nemzetiségek szabad nyelvbevallási jogának feltétlen biztosítására és hogy sokszor még a helyszínén is ellenőrizték az adatok pontosságát a kisebbségek érdekében.²² Adataikat a magyar statisztikai irodalom kiváló művelője, Kovács Alajos boncolta részekre *Les*

Nakladatelstvi.) — *Hendrich-Smok*: L'enseignement secondaire dans la R. T. (Prága, 1923.) — *Bach T.*: Education in Czechoslovakia. (Washington, 1923, Departement of the Interior.) — *Matula-Praus*: Adult education in Czechoslovakia. (Prága, 1925, State Publishing Office.) — *Chmelář J.*: Les partis politiques en Tchecoslovaquie. (Prága, 1926, Orbis.) — *Skultéty József*: A volt Felső-Magyarországról. Válaszul dr. *Iványi Béla*: „Pro Hungaria Superiore“ c. könyvére. (Turóc-Szent-Márton [sic!] 1929.)

²¹ *Résultats préliminaires* du recensement de la population dans le Royaume des Serbes-Croates-Slovenes du 31 janvier 1921. (Publié par la Direction de la Statistique d'Etat. Belgrade-Sarajevo, 1924. 254 o., 11 kartogramm.)

²² „Sur les territoires habités par notre peuple, qui est constitué notre nouvel Etat, il y a un certains nombre d'habitants appartenant à d'autres peuples. Afin de connaître le rapport numérique précis et la répartition géographique de ces éléments étrangers, on a apporté la plus grande attention afin de garantir à chacun le droit légal de décider librement et spontanément à quelle nationalité il appartient. C'est pourquoi on a exercé un contrôle sévère et vérifié

données de nationalité du recensement du Royaume des Serbes, Croates et Slovènes című munkájában,²³ melyben a vallási, a szaporodási és a nyelvismereti adatok egybevetésével állapította meg a szerb statisztikai szolgálat nem a legbecsületesebb mesterkedését, mellyel míg egyrészt a nemzeti önérzetüket növelni kívánták, másrészt az engedelmes számokkal való visszaélésük a kisebbségek elnyomásához is eszközt szolgáltatván — kihívták maguk ellen a magyarság minden elkeseredését és a külföldi tudományos körök bizalmatlanságát.

Ez a magyarság az elszakított területeken²⁴ az egyes városokban, illetve járásokban a következőkép oszlik meg:

Bánság			Bácska—Baranya		
	1910	1921		1910	1921
Nagybecskerek v.	9.148	7.482	Újvidék v.	13.343	12.937
Versec „	3.890	2.402	Szabadka „	55.587	27.730
Pancsova „	3.364	1.520	Zenta „	27.221	26.626
Fehértemplom „	1.213	338	Zombor „	10.078	5.105
Nagykikinda „	5.968	4.048	Magyarkanizsa „	16.655	17.123
Alibunár	588	323	Apatin	14.446	11.854
Fehértemplom	909	576	Kiskőszeg	8.706	7.484
Nagykikinda	7.131	7.236	Dárda	11.027	9.092
Nagybecskerek	8.573	7.574	Zsablya	5.064	4.964
Nagygáj	4.733	4.465	Kula	8.354	7.067
Versec	2.239	1.625	Újvidék	13.041	11.145
Zsombolya	11.657	11.019	Hódság	4.000	1.615
Antalfalva	5.957	5.296	Palánka	3.695	1.478
Kevevára	5.355	4.420	Zenta	40.245	40.468
Törökbecse	14.136	13.226	Zombor	21.258	19.726

les données obtenus sur les lieux mêmes, et l'on a en outre prescrit des mesures spéciales pour parer aux influences possibles, de quelque côté qu'elles puissent venir.“ (Id. mű V. o.)

²³ Revue de la Société Hongroise de Statistique. (Budapest, 1926; IV. évf. 1—2. szám, 61—94. o.)

²⁴ Az alföldi kompakt magyar tömbhöz csatlakozóan a török háborúk befejeztével idetelepített németekkel együtt a szerbekkel szemben három területen alkotva *többséget*: 1. a *baranyai* háromszög 36 községében 20.937 (40.2%) magyar és 14.770 (28.4%) német áll szembe mindössze 6346 (12.2%) szerbvel; 2. *Bácska* 91 falujának 615.028 lakója közül — az újvidék—szenttamás—titeli háromszöget leszámítva — 278.326 (45%) a magyar és 150.370 (24.3%) a német s csak 16.5%, 102.090 a szerb; 3. sőt *Torontál* Nagybecskerek-től É-Ék-re fekvő részén is a magyarság (74.810 = 29.9%) és a németiség (55.593 = 22.2%) abszolút többséget alkot a szerbek ellen (103.707 = 41.4%). (Kogutowicz: id. mű alapján.)

	Bánság			Bácska—Baranya	
	1910	1921		1910	1921
Pancsova	3.148	2.841	Óbecse	30.465	27.801
Felsőíttebe	4.154	4.534	Titel	4.064	3.609
Törökkanizsa	18.272	20.011	Topolya	42.374	44.382
Csene	2.348	2.838			

A Bánság-Bácska-Baranya elszakított területén élő magyarság tehát a 11 év alatt 73.296 fővel (15,5%) csökkent. Ehhez a számhoz jön még 4751 főnyi újabb numerikus csökkentés, amely a jugoszláv statisztikai hivatal által kiadott ú. n. végleges eredmények során²⁵ a magyarság összlétszámát 467.658 főben állapítja meg az előzetesen közzétett s fentebb ismertetett adatokkal szemben, úgyhogy a horvát-szlavonországi 37.196 főnyi (35,1%) csökkenéssel együtt ezen a területen a szerbek 115.242 magyarral mutattak ki kevesebbet az 1910-es létszámnál. A csökkenést hivatalos kiadványuk azzal igyekeznek magyarázni, hogy gazdasági és politikai okokból sokan vallották magukat azelőtt magyarnak, akik most újból szerbnek vagy horvátnak jelentették be anyanyelvüket. De a szerbek-horvátok száma növekedett azáltal is, hogy ők a sokácokat, bunyevácokat, dalmátokat, illíreket, krassovánokat mind a szerb-horvátok közé számolták. Így azután a fenti terület nemzetiségi megoszlása a következőképp alakult:

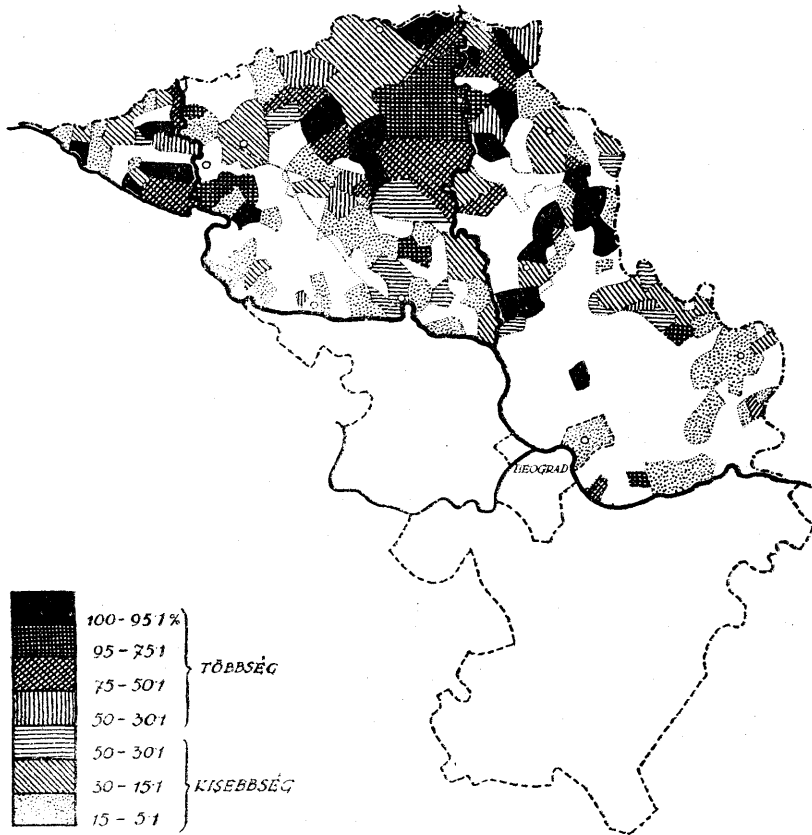
Nemzetiség	1910	%	1921	%
Szerb-horvát	454.625	33,4	514.121	37,2
Magyar	443.006	32,5	382.070	27,7
Német	312.350	22,9	328.173	23,8
Román	81.790	6,0	74.099	5,4
Egyéb szláv	58.134	4,3	67.886	4,9
Szlovén	48	0,0	7.949	0,6
Olasz	138	0,0	249	0,0
Egyéb	11.929	0,9	5.863	0,4

A szerbség tehát csak relatív többségben van a megszállt területen, a német és magyar kisebbség azonban együttvéve még

²⁵ Obšta Državna Statistika: Statistički Pregled Kraljevine Jugoslavije po Banovinama. (Belgrád, 1930.) Idézi: Kovács Alajos: La nouvelle division administrative de la Yougoslavie. (Journal de la Société Hongroise de Statistique. Bp. 1930; VIII. évf. 1—2. szám, 59—68. o.)

MÁTERNJI JEZICI U KRALJEVINI S. H. S. PO OPSTINAMA.

PREMA POPION 31. JANUARA 1921 GOD
MADŽARSKI.~

MAGYAR ANYANYELVŰEK A SZERB-HORVÁT-
SZLOVÉN KIRÁLYSÁGBAN KÖZSÉGENKÉNT
AZ 1921. JANUÁR 31. NÉPSZÁMLÁLÁS SZERINT-
(A JUGOSZLÁV HIVATALOS NÉPSZÁMLÁLÁSI TÉRKÉP ALAPJÁN HORVÁT-
SZLAVONORSZÁG NÉLKÜL.)

ma is eléri, illetve túlhaladja az abszolút többséget. A menekültek leszámításával²⁶ és hogy ha itt nem vizsgáljuk a zsidóság²⁷ magartását, *a hiányzó 79.658 főnyi magyarságra vonatkozólag nem kapunk megnyugtató magyarázatot*. Pedig még az 1910-es magyar, illetőleg horvát népszámlálás sem a legpontosabban tárta fel a magyarság helyzetét különösen a Szerémségben, ahol a horvát sovinizmus *már akkor* lecsökkentette az összeírásnál az ott élő magyarság számát.²⁸ A jugoszláviai magyarság egészét tehát nyugodtan becsülhetjük ma is 580—600.000 léleknek.

A délvidéki magyarság számának, illetőleg kisebbségi erejének csökkentésére szolgált azonkívül az 1929 november 4-én kormányrendelettel életbeléptetett új bánsági kerületek felállítása is, amikor a Bánság-Bácska-Baranya területen élő magyarság létszámának csökkentése érdekében a Száva—Duna vonaltól délre fekvő területet Kragujevác és Milanovác városokig *Dunabánság* néven egyesítették, úgyhogy a szerbek száma e területen 56·90%-ra emelkedett (1.199.179 fő), a magyarságé pedig 18·39 (385.526), a németeké meg 16·33%-ra (344.136) csökkent le.²⁹

De sajnos, fogy a magyarság száma az állandó tengerentúli kivándorlás következtében is. Így 1921-ben 700, 1922-ben 259, 1923-ban 1109, 1924-ben 4218, 1925-ben 3082, 1926-ban 1563 és 1927-ben 1667 *magyar* vándorolt ki.³⁰ Nem sok jót remélhetünk tehát a legújabb szerb népszámlálástól sem.³¹

²⁶ *Petrichevich* (id. mű) szerint: 1918-ban 5459, 1919-ben 19.239, 1920-ban 10.551, 1921-ben 335 (egész évben 4023).

²⁷ Bánság—Bácska—Baranyában 18.777 (1·4%), Horvát-Szlavonországban 9602 (0·7%), Muraközben 736 (0·8) és a Muramelléken 642 (0·7%) volt a zsidóság száma; összesen tehát 29.757.

²⁸ *Benisch* Arthur: Horvátország nemzetiségi viszonyai c. kitűnő tanulmányában írja (*Magyar Figyelő*, 1913. II. kötet, 404—416. o.): „Egész sereg helyről érkezett panasz, hogy *a magyarokat a népszámlálásból egyszerűen kihagyták*; sok helyen az összeíró maga töltötte ki a lapokat s abba az illetőknek betekintést sem engedett. A Horvátországban született vagy horvát iskolába járó gyermekeket a legtöbb helyen horvátoknak írták be a szülők tiltakozása dacára. A horvátul tudókat magyarul tudó horvát anyanyelvűeknek írták be . . . Marincán 1900-ban állítólag csak 50 magyar volt, kik közül a néhány év múlva megnyílt Julián-iskolába 79 *tanuló* került ki; az iskola hatása folytán 1910-ben már 402 magyar iratott össze.“ S mindez a magyar „elnyomás“ idején, 1910-ben! *Benisch* a horvátországi magyarság számát főleg a nyelvismereti és a természetes szaporodási statisztikai adatokra támaszkodva, akkor 170.000 lélekre becsülte.

²⁹ Lásd a 25. sz. jegyzetben id. mű: 60. o.

³⁰ *Ferenczi*: id. mű: Közg. Encik.

³¹ *Irodalom*: Banater Frage eine europäische Frage. Ein Wunsch der Bevölkerung Südungarns an den Pariser Friedenskongress. (Bp. 1919. Pallas.) — *Melich-Mikola*: Quelques remarques sur la brochure intitulée: „La question du Prekmurje étudiée et présentée par M. Slavic.“ (Bp. 1919. Hornyánszky.) —

Románia.

A román uralom alá került területeink magyarságán kívül még három települési helye van a romániai magyaroknak: Bukovina, Moldova és a Bukarest környéki vidék, a kikötő városokkal.

1910-ben 1,660.488 magyar élt az általuk elszakított területeken. A románok azóta 1919, 1920, 1923 és 1927-ben tartottak népösszeírásokat, melyek közül — egy állandó csökkenési tendencia után — az 1927. évi „közigazgatási összeírás“ már csak 1,247.391 magyart mutatott ki.³² E 413.097 fővel való csökkenésre bizonyos mértékű magyarzáttal szolgál a *menekültek* levonásbahozása, akik 1918—1924 között 197.035-en hagyták el egykori otthonukat.³³ A 170.943 főnyi zsidóságból 1910-ben 73,3% vallotta magát magyar anyanyelvűnek, tehát 125.301, akiket a románok az általuk vizsgált „faji eredet“ alapján (origine ethnic) minden valószínűség szerint vagy románnak (mert ezt joguk volt választani), vagy *zsidó nemzeti-ségűnek* könyvelték el. Még ezek leszámításával is hiányzik azonban 90.761 magyar,³⁴ akikhez ha hozzászámítjuk a magát mégis magyar anyanyelvűnek valló zsidókat is, valamint a 17 év alatti természetes

Teleki Pál gróf: La Hongrie du Sud. (Questions de l'Europe Orientale, No. 4. Bp. 1920, Pfeifer.) — Battorich C.: The Martyrdom of Croatia. (East-European Problems, Nr. 7. Bp. 1920, Pfeifer.) — Impartial: Le Question du Banat. (Páris, 1921; szerb propagandairat.) — Az új szerb alkotmány. (Bp. 1922. Szent Gellért Társaság.) — The Memorandum of the Hungarian Party in Jugoslavia to Pasics. (Bp. 1923. u. o.) — Hermann Wendel: Die Habsburger und die Sudslawenfrage. (Leipzig, 1924, Kohn.) — Justus: La politique scolaire et ecclésiastique du Royaume S. C. S. du point de vue des droits des minorités. (Bp. 1924. Ass. Hong. du Sud pour la S. D. N.) — La Jougoslavie. (Belgrád, 1925, Ass. des Professeurs Yougoslaves.)

³² *Fritz László dr.: Az erdélyi magyarság lélekszáma és területi megoszlása. (Erdélyi Magyar Évkönyv, 1918—1929. 1—7. o. Kolozsvár, 1930, Juventus.)* Lásd: a 376. oldalon levő I. táblázatot.

³³ *Petrichevich* (id. mű) szerint: 1918:40.952, 1919:33.551, 1920:70.773, 1921:19.879, 1922:13.651, 1923:7536, 1924:1693 volt a menekültek száma.

³⁴ Így igyekeztek kiiktatni a magyarság közül a Szatmár-vidéki magyarokat, egykori sváb telepeseket, németnek tüntetve fel őket. Sajnos, a nagy-német eszme kishorizontú képviselői is odaadták magukat e törekvés szolgálatába, néhány ezer lélek visszagermanizálása kedvéért, nem törődve a magyarság feltörő jogos ellenérzésének kiváltásával. A kérdésnek gazdag irodalmából: *Cogitator: A szatmárvidéki asszimiláció. („Magyar kisebbség“; 1928. Lugos.)*

A zsidóság kiiktatására jellemző Metes, kolozsvári prefektus 1920. nov. 21-én közzétett, a népszámlálást elrendelő végrehajtási utasításának 5. pontja: „Tudomásunkra jutott, hogy különösen a zsidók nemzeti-ségi kérdésében *izgatás* folyik, amely a multban hamisan és mesterségesen csak mint hitfelekezet véte-tett figyelembe. Szem előtt tartva azonban, hogy a békeszerződés és az állam-titkár úr fent említett rendelete szerint a zsidók nemzeti kisebbséget alkotnak, *valamennyi Mózes vallásúnak* (orthodox, neolog stb.) *zsidó nemzeti-ségűnek kell jelentkeznie*, nehogy a jelen rendelet 3. és 4. pontjában megírt büntetések alá essék.“ (Közli Jakabffy: Erdély statisztikája.)

I. A magyarság Erdélyben.

M e g y e	1910		1919		1920		1923		1927	
		%		%		%		%		%
Alsófehér	39.107	17,6	29.561	12,9	29.852	13,9	30.280	12,5	20.486	10,5
Beszterce	10.737	8,4	6.017	4,8	4.945	4,1	4.800	3,7	4.800	3,4
Brassó	35.372	35,0	34.433	33,1	33.584	32,9	35.200	31,0	41.471	25,8
Csik.	125.888	86,4	124.862	82,3	109.262	77,4	115.200	81,4	111.420	86,4
Fogaraszék	6.466	6,8	3.825	4,0	3.975	4,2	4.100	4,5	4.428	5,6
Háromszék	123.518	83,4	120.674	80,4	112.471	78,6	106.307	73,0	98.894	75,7
Hunyad	52.720	15,5	36.881	11,1	39.916	12,2	47.600	13,7	38.599	11,7
Kis-Küküllő	34.902	30,1	26.998	25,4	31.398	27,5	34.214	27,6	34.572	24,4
Kolozs	111.525	38,4	95.241	31,9	93.672	30,1	102.653	29,2	102.800	29,9
Maros-Torda	134.166	61,1	124.071	57,2	114.838	52,5	135.000	54,9	101.365	39,0
Nagy-Küküllő	18.474	12,4	15.880	10,7	16.187	10,9	17.900	8,6	17.710	11,7
Szeben	10.159	5,7	6.734	3,9	5.768	3,3	5.700	2,9	5.700	3,4
Szolnok-Doboka	52.095	21,0	38.803	15,5	37.464	15,9	38.700	15,1	26.717	12,7
Torda-Aranyos	44.030	25,6	41.609	23,4	41.356	24,2	39.300	21,3	39.300	21,6
Udvarhely	118.458	95,4	116.743	93,0	111.415	93,6	112.913	92,0	114.265	91,9
Arad	121.419	29,0	102.247	24,7	98.202	24,7	98.700	24,5	84.749	19,4
Bihar	217.275	44,5	181.549	36,6	172.850	35,2	167.031	32,5	145.770	29,7
Krassó	33.472	7,1	21.843	4,7	18.948	4,4	21.800	4,8	4.578	2,3
Szörény	28.181	19,4	18.100	10,5	13.607	8,9	6.200	4,1	14.060	6,2
Máramaros	170.500	55,3	95.839	32,5	95.984	29,9	94.600	25,7	9.593	6,2
Szatmár	87.312	37,9	76.551	32,5	70.601	31,2	71.200	29,5	62.199	22,1
Szilágy	84.112	16,6	59.728	13,4	69.304	14,2	68.044	13,7	95.871	29,5
Temes	1.660.488	31,7	1.378.189	26,5	1.325.659	25,8	1.357.442	24,7	68.044	13,4
									1.247.391	23,2

Az 1910. évi adatok a Magyar Statisztikai Közlemények 42. köt. 13., 23. és 25. oldaláról, illetve dr. Jakabffy Elemér Erdély statisztikája 4., 70. és 102. oldaláról;
az 1919. évi adatok a Bulet. Stat. el Romániei, Seria IV. Vol. XVI. 1921. 6—7. szám 139—168. oldalán az erdélyi agrárreform céljaira folytatott adatgyűjtést összesítő táblázatból;
az 1920. évi adatok „Erdély Statisztikája” 36—112. oldaláról;
az 1923. évi adatok a Bulet. Stat. al Romániei 1925. évi I. szám 116—117. oldalán levő táblázatból;
az 1927. évi adatok Ion Nistor: Minoritățile în România c. cikkéből („Generația Unirii” 1929 április 10-i I. sz. 6—9. o.) vannak átvéve.

Fritz László: Az erdélyi magyarság lélekszáma és területi megoszlása c. tanulmányában közölt táblázat alapján.

szaporodásból előállott néptöbbséget, mintegy 300.000 *főnyi magyarsággal számíthatunk többet az elszakított románrészi területen annál, mint amennyi a románok kimutattak. Sőt Fritz László az egyházak kimutatásai alapján 1927-re 1,724.309 főnyi magyarságot számolt össze, tehát közel félmillióval többet. Szerinte:³⁵*

Felekezetek	Magyar			
	1910		1927	
	absz. szám	%	absz. szám	%
Görög keleti	13.351	0·8	15.445	0·9
Görög katolikus	79.090	4·8	84.951	4·9
Római katolikus	642.858	38·7	643.512	37·3
Református	688.205	41·4	722.552	41·9
Unitárius	68.125	4·1	70.003	4·2
Lutheránus	40.114	2·4	45.378	2·6
Zsidó	127.808	7·7	142.459	8·2
Egyéb	937	0·1	—	—
Összesen	1,660.488	100	1,724.309	100

A *bukovinai* csángók a XVIII. század utolsó negyedében kerültek mai falvaikba.³⁶ Előbb az erdélyi vajdák kegyetlenkedései miatt, majd később, mikor Mária Terézia alatt a székely határőr-zredek felállították és őket állandó katonáskodásra kényszerítették,

³⁵ Az egyes felekezetek 1910. évi létszámát a Magyar Statisztikai Közlemények Új sorozat 61. kötet 248—249. oldalain közölt 22. sz. táblázatból, az 1927. évi adatokat pedig az egyes egyházak hivatalos kimutatásaiból vette át. Így a r. kath.-ok létszámát a Schematismus cler. administraturae apostolicae super partem dioecesis Csanadiensis in Romania existens pro anno D. 1927. 48—49. old.; Schematismus cler. alamae dioecesis Szatmariensis ad annum J. Ch. 1926; Schematismus ven. cler. dioecesis Magno-Varadinensis latinorum pro anno D. 1929. 82. old.; az erdélyi r. kath. püspökmegyének nem jelenvén meg 1913 óta sematizmusa, lélekszámának adatait 1928 dec. 14-én kelt átiratával 3576 sz. alatt közölte; az ortodox egyház adatait a „Calendarul Clujului Românesc 1929“, a g. kath. adatokat a Calendarul dela Blaj 1929; a protestánsokra vonatkozó adatokat pedig a nyomtatásban megjelent egyházkerületi közgyűlési jegyzőkönyvek szolgáltatták.

³⁶ Lásd *Polek J. dr.*: Die magyarischen Ansiedelungen Andreasfalva, Hadikfalva und Joseffalva in der Bukowina. (Czernowitz, 1899.) — *Marcziány G.*: Wie die Csángós in die Bukowina kamen. (Pester Lloyd, 1883. 93. szám.) — *László Mihály*: A bukovinai és moldvai csángók. (Földrajzi Közlemények, V. kötet, 1877, 160—168. o.) — *László M.*: Keleti testvéreink. (Bp. 1882.) — *Polek J.*: A magyarok. (Az Osztrák-magyar Monarchia írásban és képen. XVII. kötet, Bukovina; 310—313. o.) — *Robitsek Ferenc*: A külföldön élő magyar katolikusok gondozása. (Alkotmány, 1900. aug. 25.)

több ezer székely család ment át Moldvába, ahol a Tatros és a Tászló partján telepedtek le. Egy részük 1776—77-ben, amnesztiát nyervén, Bukovinába vonult át, ahol megalapították *Fogadjisten* és *Istensegíts* telepese falvakat, melyekhez 1784—85-ben még *Andrásfalva*, *Hadikfalva*, *Józseffalva*, *Boldogfalva* és *Magyarfalva* járult, mely utóbbi kettő azonban az idők folyamán elpusztult. Közülük négy a Szucsava völgyében Radautztól keletre, egy pedig — Józseffalva — az egykori román-moldvai határon húzódik meg. A magyarok száma e községekben a következő volt:

	1890	1900	Összes lakosság
Hadikfalva	3255	3815	4089
Istensegíts	2286	2576	2781
Andrásfalva	1712	2013	2236
Józseffalva	561	901	1207
Fogadjisten	133	140	338
Egyéb szórvány	192	271	(210 Radautzban)
	<hr/> 8139	<hr/> 9516	

Számuk észrevehetően azóta sem változott: 1910-ben 10.391 volt.

A *moldvai magyarság* története egész a XV. századba nyúlik vissza, onnét maradván fenn az első magyar bibliafordítás az ú. n. müncheni kódex, melyet Tatroson írtak 1466-ban. Részletesen jelent a moldovai magyarság helyzetéről már *Bandin* Márk martianopoli érsek X. Ince pápához intézett 1648-i jelentésében, mely szerint Moldovában 33 községben 1020 magyar család élt. A mult század első harmadában *Gegő Elek*, a Magyar Tudományos Akadémia kiküldöttje az itt élő magyarság számát mintegy 50.000 lélekre becsülte. 1868-ban *Kováts Ferenc*, a Szent László Társulat megbízottja a katolikus parókiák nyelve és lélekszáma alapján 47.660 lélekre számította a csángók és a kivándorolt székelyek számát, akikhez még 15.000 eloláhosodott csángót is hozzá kell számítani. Szerinte magyarok éltek a következő parókiákban: Jassy (Jászvásár), Horlest, Hus, Galac, Botusán, Kotnara (Kútvár), Halaucsest (Halastó), Szabófalva, Recsetén, Tamásfalva (Tamasi), Acélfalva, Talpa, Bákó (Bacau), Prezest, Valén, Kalugyerpataka, Bogdánfalva (Valea Leaca), Nagypatak (Valea mare), Forrófalva, Klézse, Tatros (Trotus), Gorzafalva (Grozești), Pusztiana, Dormánfalva (Dormanesti), Foksán. A román hivatalos statisztika 1889-ben

egész Romániában mindössze 47.948 magyar anyanyelvűt mutat ki, akik közül 14.014 volt magyar állampolgár.³⁷

A Bukarestben és a kikötővárosokban, valamint Havasalföld többi részén élő magyarságról a század elején *Hegedüs* Lóránt és *Barabás* Endre tettek jelentést,³⁸ akik az itt élő magyarságot mintegy 60.000 lélekre becsülték. Ezek legnagyobb része kivándorolt iparos, napszámos és igen sok cselédleány.³⁹ *Ferenczi* szerint 1899—1913 között 102.378 magyar állampolgár vándorolt ki Romániába és 13.816 jött onnét (1901—1913 között) vissza. Ezeknek túlnyomó része magyar volt. Ilyen alapon az 1921-es román kimutatással szemben, amely a régi királyságban mindössze 69.221 magyart tüntet ki, inkább elfogadható *Jakabffy*⁴⁰ számítása, aki szerint 152.000 magyar élt az ó-királyságban. Dobrudzsában 996, Besszarábiában 63 magyart talált a román összeírás.

Ha már most az egyes országrészek magyarságát egybe vesszük, hozzászámítva a magyar anyanyelvű zsidóságot is, valamint a közel két évtizedes természetes szaporodást, úgy magunkévá tehetjük

³⁷ *Gegő* Elek: A moldvai magyar telepekről. A Magy. Tud. Akadémia elébe terjesztve. (Buda, 1838.) — *Rubinyi* Mózes: A moldvai csángók multja és jelene. (Ethnographia, 1901, XII. évf.) — *Jerney* János: Keleti utazás a magyarok őshazájának kinyomozása végett. (Pest, 1851, 2 kötet.) — *Petrás Incze* János: Döbrentey Gábor kérdései s Petrás Incze feleletei a moldvai magyarok felől. (Buda, 1842.) — *Veszely*, Imets és *Kovács* utazása Moldva-Oláhhonban. 1868. (Marosvásárhely, 1870.) — *Ballagi* Aladár: A magyarság Moldvában. (Földr. Közl. XVI. kötet, 1888, 1—27. o.) — Buletin Statistic General al Romaniei. (Anul I. 1892. 187. o.) — *Szathmáry* Balázs: A moldvai magyarok közt. (Napkelet, 1930. szept. 843—847. o.) c. cikkében még a következő községekben jelez magyarokat: Diószeg (Tuta), Macskás, Doftána (Doftéana), Síralsja (Cireșoiaia), Bahána (Bahna), Szitás (Nicoresți), Újfalva (Satul-nou), Szóllós (Pargaresti), Ónfalva (Onești), Szalánc (Slanic), Szászút (Sascut), Kománfalva (Comanesti), Csügés (Ciugheșu), Herzsa (Harja), Aknavásár (Targu-Ocna) mind a Tatros-völgyben. A Szeret balpartján: Gyécsán (Gaiceana), Vladika, Gyoszén (Geoseni), Tyetres (Petriș), Unguréri, Ploskucén (Ploscuteni), jobbpartján: Trunk (Galbeni), Albén (Albeni), Somoska, Felsőreketyin (Fundu Racaciuni), Lujzi (Luizi Calugara), Máriafalva (Larguta), a Tázló terén: Gajdár (Gaidar) és Pusztiana, Bákótól ÉNy-ra Leszper (Lesperi) a magyar lakosságú falvak.

³⁸ *Barabás* Endre: A székely kivándorlás és a Romániában élő magyarok helyzete. (Közgazd. Szemle, 1901, 424—452. o.) — *Hegedüs* Lóránt: A székelyek kivándorlása Romániába. (Bp. 1902, Budapesti Szemle) — *Úrmósy* Sándor: Az elbujdosott magyarok Oláhországban. 1844. — *Tornyay* Ferenc: Száműzetestem ideje, vagy miért hagytam ott Oláhországot. (1899. EMKE.)

³⁹ *Putnik* Béla: A magyar kivándorlók Galacon (Közgazd. Szemle, 1901. 826—832. o.) és A galaci magyarok száma (u. o. 1902, 627—629. o.) c. cikkeiben 3130 galaci magyarról ad hírt (3666 magyar honos közül), kik közül 619 a napszámos és 1332 a cselédleány.

⁴⁰ *Jakabffy* alapos munkájában „Erdély statisztikája“ (Lugos, 1923) kritikai feldolgozását adva, számításai a román statisztika hiányossága következtében forrásul szolgálhatnak.

Fritz László becslését, aki szerint *Romániában 1930-ban 1,800.000—1,900.000 magyar él.*

Sajnos azonban, csökken a magyarság száma a tengerentúlra való állandó kivándorlással is; így 1922-ben 1541, 1926-ban 1397, 1927-ben 872 magyar vándorolt ki.⁴¹

Ebből a magyarságból 22—23% közvetlenül a magyar-román határ mellett helyezkedik el, még pedig 170 km hosszúságban a Ruténföldön, majd 238 kilométeren át tiszta magyar nyelvterületen. Három város köré tömörülve, melyekben 45%-éuk torlódott össze, állnak ellent a román hullámoknak. Szatmárnémeti, Nagyvárad és Arad a kristályosodási pontok. Ugocsa és Nagyvárad között egy 30—50 km-es sávon 163 község 328.736 lakosságából 289.208 (80,3%) a magyar és csak 36.563 (15,6%) a román; Cséffa, Nagyszalonta, Kisjenő területén 596 km²-es félszigeten 46.834 lakosból megint 80,8% a magyar és csak 15,5% a román, majd az Arad és Magyarpécskánál benyúló nyelveken, 24 községben 111.909 lakos közül 84.367 (75,4%) magyar s csak 16.138 (14,4%) román él. Ha pedig Szatmár és Arad sváb többségű Hinterlandját is számítjuk, akkor láthatjuk, hogy egy 5230 km²-es területet 413.104 színmagyar lakással csatoltak itt át stratégiai és közlekedéspolitikai okokból Romániához, mikor pedig a románság csak 12,1 százalékot tesz ki.

Európa többi államai.

Anglia statisztikája 1871-ben 390, 1881-ben 441, 1891-ben 736, 1901-ben 1109, 1911-ben 1501 és 1921-ben 890 magyarországi születésűt mutat ki.

⁴¹ *Irodalom: Draghicesco: La Transylvanie. (Esquisse historique et statistique. Páris 1918. Alcan.) — Tatrosi J.: The Hungarians of Moldavia. Térképpel. (East-European Problems. No. 8. Bp. 1920. Pfeifer.) — Ajtay J., Jancsó B., Kovács A.: The Transylvanian Question. (U. o. No. 15—18. 1921.) — Jancsó B.: Hungary and Romania. (U. o. No. 22—24. 1921.) — A ref. presbiteri világszövetség keleti bizottságának jelentése Középeurópának, főleg az oláh uralom alatti Erdélynek helyzetéről. (Bp. 1921. Népies Irodalmi Társaság.) — Az Amerikai Unitárius Egyházi Bizottság jelentése Erdélynek a román uralom alatti helyzetéről. (Bp. 1921. Bocskay Szövetség.) — Sebess Dénes: Új Románia földbirtokpolitikája Erdélyben. (Bp. 1921. Népies Irod. Társ.) — Tichner H.: Romania and her religious minorities. (London, Philpot. é. n.) — A vallási kisebbségi Jogok Amerikai Nagybizottsága: A vallási kisebbségek Erdélyben. („Magyar kisebbség“, 1925. Lugos.) — The Reformed Church of Transylvania in 1923—24. (Bp. 1925. Magyar-Székely Szövetség.) — K. Braunias: Das Minderheitenproblem als rumänisches Grenzproblem. (Zeitschrift für Geopolitik, 1926. okt.) — Barabás Endre: Das erste Decennium des ungarischen Unterrichtswesens in Rumänien von 1918—1928. („Die Stimme der Minderheiten“, 1929. Lugos.)*

Belgium hivatalos adatai szerint 1920-ban csak 102 magyar élt a királyságban; újabb becslések szerint állítólag 12.000 volna itt a magyar munkások száma az iparvidékeken, amit azonban nem tartunk valószínűnek.

Bulgária területén 1910-ben 6219 volt a magyarországi eredetű lakos, közöttük 1035 magyar anyanyelvű. A háború után 1920-ban 752, 1926-ban 1380 magyart mutattak ki.

Dánia magyarjainak száma 1921-ben 150 volt.

Franciaország területén az 1921-es népszámlálás 630 magyart mutatott ki. Ezek közül 391 férfi, 239 nő, tíz éven aluli 53, tíz éven felüli 577. Ezzel szemben a párisi külön felvételek szerint:

	Párisban	Páris környékén	Összesen
1921	2.020	511	2.531
1926	8.196	2.637	10.833

magyar élt a francia fővárosban. Nagyobb munkástelepeket találunk Lens, Roubaix, az északi bányavidék területén, Lyon és Strassburg városában. A becslések nagyon ingadozók, 20—70.000 között váltakoznak. Mi számukat maximálisan 50.000-re tartjuk.

Görögország hivatalosan nem mutat ki magyart területén, *Pogány* számukat 70—80-ra, *Krisztics* 500-ra becsüli.

Hollandia 1920-ban 546 magyar állampolgárt mutatott ki.

Luxemburgban 1922-ben 76 magyar élt.

Németországban az 1925 június 16-i népszámlálás 16.139 magyar állampolgárt talált, akik közül azonban 11.637 német anyanyelvű volt. *Magyar anyanyelvű* 8416 volt, akik közül 1215 német, 7201 pedig külföldi állampolgár. Ezek megoszlása nyelvtudás szempontjából:

	Német állampolgár	Ebből nő	Külföldi állampolgár	Ebből nő
Magyar és német anyanyelvű ...	330	201	1728	671
Csak magyar anyanyelvű	885	630	5473	1973
Ezek közül németül tudott	597	447	3836	1369

Norvégia magyarjainak száma 1920-ban 57 volt.

Olaszország 1921-ben a használati nyelv (lingua d'uso) alapján 2118 magyart írt össze. Ezek közül Lombardia 141, Venetum 22, Trentino 927, Venezia Julia 804, Piemonte 61, Liguria 71, Campania 16, Abruzzi 5, Toscana 28, Sardegna 19, Sicilia 17, Emilia

3, Umbria 2, Marche és Calabria tartományokban egy-egy magyar élt. A magyarság száma valószínűleg azonban ennél több, mert hisz sok magyar természetesen a napi érintkezésben az olaszt használja. Arról sem szabad elfeledkeznünk, hogy 1910-ben egyedül Fiumében 6493 volt a magyarok száma.

Oroszországban az 1926-os népszámlálás 5469 magyar nemzeti-ségű, illetve 6300 magyar anyanyelvű lakost mutatott ki. Ezek az egyes szövetséges államokban így oszlottak meg:

	Városokban		Falvakban		Összesen	
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő
Nagyoroszország	2115	536	1342	167	3467	703
Ukrajna	359	121	121	128	620	749
Fehéroroszország	19	3	21	9	40	12
Transkaukázia	44	21	4	5	48	26
Üzbekisztan	206	22	41	7	247	29
Turkmenisztan	19	3	5	1	24	4
Távol Kelet Köztársaság	134	14	48	6	182	20

Közülük Leningradban 247 férfi és 60 nő, Moszkvában 778 férfi és 311 nő él. Mint érdekességet megemlíthetjük, hogy a hivatalos kimutatás szerint 1927-ben 1620 magyar tagja volt a kommunista pártnak (0·14%). A magyarok számát azonban a hadifogságból hazatértek ennél jóval többre, még ma is mintegy 20.000-re becsülik.

Svájc 1920-ban 1485 magyar honost mutatott ki.

Svédországban 1920-ban 88 magyarországi születésű, illetve 90 magyar állampolgár élt.

Spanyolországban 1920-ban 96 magyar állampolgárt találtak.

A Balti-államok, Lengyelország és Portugália nem mutattak ki magyar lakost, mégis ezekben, főleg Lengyelországban, 100—200 magyart biztosan számolhatunk.⁴²

⁴² *Irodalom*: Census of England and Wales for the year 1871, General Report, 4. kötet, London, 1873, 77. o. és 1921. 153. o. — Resultats généraux du recensement de la population dans le Royaume de Bulgarie en 31 Décembre 1910. — Statistique de la Belgique. Recensement général du 31. Dec. 2. kötet, 192. o. (Brüsszel, 1925.) — Ministère du Travail: Statistique Générale de la France. Annuaire Statistique. 43. kötet 9. o., 1927. (Paris, Imprimerie Nationale, 1928.) Journal de la Société de Statistique de Paris (1928, 7—9. sz. 307. o.) — Volkstelling 31. Dec. 1920. Statistik van Nederland, No. 352. (1922, 258. o.) — Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich. Herausgegeben vom Statistischen Reichsamte. (1930, 49. évf. 17. o. Berlin, Hobbing.) — Statistik Arbok for Kongeriket Norge. (Oslo, 1929, Aschehong; 15. o.) — Censimento della popolazione del Regno d'Italia al 1-0 Dicembre 1921. Relazione Generale.

Amerikai Egyesült Államok.

Az utódállamokon kívül Északamerikában, az Egyesült Államokban él a legtöbb magyar. A múlt század utolsó harmadában megindult s a század első tizedében fokozott üteművé erősödött kivándorlás az óhaza lakosságának rohamos csökkenéséről ad számot.

Az Amerikai Egyesült Államokba irányuló magyarországi kivándorlásról folyamatos adatunk csak az 1861-ik esztendőől van. Eszerint a Magyarországból bevándoroltak száma (amerikai adatok):⁴³

1861—1868	479
1869—1878	4.970
1879—1888	99.647
1889—1891	<u>61.395</u>
összesen tehát	166.491

1892—1898 között csak Ausztriával együtt mutatják ki a tőlünk bevándoroltakat, összesen 342.327 fővel, akiknek az előző évek tapasztalata alapján körülbelül egyharmadát, tehát 114.000 főt vehetünk Magyarországról valónak. 1899-től kezdve viszont pontos adataink vannak már a — minket közelebbről érdeklő — *magyar anyanyelvű* bevándorlók számáról is, azok nemének, korának, foglalkozásának és a származási országnak feltüntetésével. (Lásd a II. táblát.) Eszerint 1899—1920 között 472.259 és 1921—1924 között 29.782 magyar anyanyelvű szállt partra Amerikában. Ha az 1905—1914 decennium átlaga szerint a Magyarországról bevándoroltak 30 százalékát⁴⁴ vesszük egyuttal magyar anyanyelvűnek, úgy az 1861—1898 között Magyarországról bevándorolt kereken 280.000 lélekből mintegy 95.000 főt számíthatunk magyar anyanyelvűnek.

Serie 6, volume 19, 276 és 225* o. (Róma, 1928.) — Narodnost'i rodnoi yazyk nase leniji R. S. F. S. R. (Moszkva, 1928. — Közli *Ernits* Vilmos: A finn-ugorság és a külföldi magyarok. Magyarok Világkongresszusa, id. mű, 230. o.) — Central Statistical Board: Ten years of Soviet Power in figures 1917—1927. (Moszkva, 1927.) — Statistisches Jahrbuch der Schweiz, 1928, (37. o.) — Statistik Årsbok för Sverige, 1929, (16. o.) — Censo de Poblacion de 1920. (5. kötet, 498. o. Madrid, 1929.) — Vitéz Nagy Iván: Európa kisebbségei. (Lugos, 1929, „Magyar Kisebbség.”)

⁴³ *Ferenzi* J.: International Migrations. Statistics. (New-York, National Bureau of Economic Research, 1929. 1112 o.) Egyesült Államok: I. (Distribution of alien passengers admitted, by nationality 1820—1868), és II. (Distribution of immigrant aliens admitted, by country of origin or nationality 1869—1898), tábla szerint.

⁴⁴ Bevándorolt összesen 1,149.368, akik közül magyar anyanyelvű 349.489, azaz 30.43%. (*Ferenzi*: Egyesült Államok III. (Admission of immigrant aliens, by country of last residence 1899—1924.) tábla.

II. Az Amerikai Egyesült-Államokba bevándorolt magyar anyanyelvűek adatai, 1899—1924 között

Év	Összes számuk	Nemük		Életkoruk				F o g l a l k o z á s u k							Származási országok				
		férfi	nő	14 éven aluli	14—44 éves	45 éven feletti	föld- műve- lés	ipar	kereske- delem, hitelügy	munkás, napszámos	szabad foglalkozású	külön- féle	Ausztria	Magyar- ország	Cseh- Szlovákia	Románia	Kanada		
1899	5.700	3.627	2.073	592	4.884	224	495	345	33	2.795	12	2.020	5.657	—	—	—	—		
1900	13.777	10.207	3.570	1.018	12.167	592	1.723	666	42	7.413	16	3.917	13.776	—	—	—	—		
1901	13.311	9.627	3.684	1.108	11.620	583	2.065	582	64	6.311	21	4.268	13.310	—	—	—	—		
1902	23.610	18.348	5.262	1.447	21.166	997	5.439	1.202	80	13.025	23	3.751	23.609	—	—	—	—		
1903	27.124	20.440	6.684	2.141	23.721	1.262	4.091	1.988	136	15.838	87	4.904	27.113	—	—	—	—		
1904	23.883	16.253	7.630	2.441	20.358	1.084	3.430	2.058	278	12.485	214	5.418	23.851	—	—	—	—		
1905	46.030	34.242	11.788	3.864	39.926	2.240	14.556	2.670	231	19.853	234	8.466	45.871	—	—	—	—		
1906	44.261	31.700	12.501	3.974	38.746	1.541	19.636	3.025	317	11.356	198	9.729	42.848	—	—	—	—		
1907	60.071	44.804	15.267	4.384	54.064	1.623	30.123	4.212	390	13.140	249	11.957	59.593	—	—	—	—		
1908	24.378	15.504	8.874	3.447	20.083	848	8.585	2.195	249	5.272	172	7.905	23.826	—	—	—	—		
1909	28.704	21.027	7.677	3.003	24.315	1.386	14.148	863	121	5.000	55	8.517	27.941	—	—	—	—		
1910	27.302	18.382	8.920	3.650	22.125	1.523	4.528	1.238	142	12.952	86	8.356	424	26.394	—	—	—		
1911	19.996	11.640	8.356	3.095	15.901	1.000	2.385	1.527	172	9.027	129	6.756	308	19.308	—	—	—		
1912	23.599	13.792	9.807	3.740	18.697	1.162	5.378	1.347	189	8.662	126	7.957	356	22.818	—	—	—		
1913	30.610	16.637	13.973	5.670	22.410	2.530	6.671	1.618	217	10.428	129	11.537	399	29.422	—	—	—		
1914	44.538	27.527	17.021	6.356	33.445	4.737	13.732	2.337	293	14.879	159	13.138	340	43.390	—	—	—		
1915	3.604	1.905	1.699	895	2.443	266	549	268	62	1.009	85	744	46	3.061	—	—	—		
1916	981	351	630	363	540	78	29	61	14	119	14	119	5	578	—	—	—		
1917	434	209	225	139	252	43	29	47	18	58	11	267	5	123	—	—	—		
1918	32	14	18	9	20	3	5	1	2	2	—	22	—	—	—	—	—		
1919	52	24	28	23	21	3	8	6	1	—	—	35	—	—	—	—	—		
1920	252	124	128	101	125	26	16	20	1	29	8	167	3	—	—	—	—		
1921	9.377	3.782	5.595	2.493	6.123	761	536	754	233	2.653	161	5.020	146	4.956	—	—	—		
1922	6.037	2.708	3.329	1.427	4.099	511	316	640	156	1.990	156	2.779	104	4.017	—	—	—		
1923	6.922	3.316	3.606	1.742	4.655	525	620	724	187	1.804	217	3.370	115	4.535	—	—	—		
1924	7.446	3.746	3.700	1.813	4.904	729	885	795	190	1.355	350	3.871	163	4.498	—	—	—		

Ferenzi: Id. mű. Egyesült Államok X., XI., XII., XIII. tábla alapján.

A magyar anyanyelvű bevándoroltak összes száma tehát, 1861—1920 között, 567.000 főre tehető. Ez a szám magától értetődően állandóan csökkent a természetes halálozás következtében, de még inkább a repatriálással,⁴⁵ úgyhogy nem nagyon lehet csodálkoznunk, ha az 1920. évi népszámlálás már csak 268.112 Magyarországon született magyar anyanyelvűt mutatott ki.

Az 1920-as amerikai népszámlálás adatait *Mozolovszky Sándor* dr. dolgozta fel a *Magyar Statisztikai Szemlében*⁴⁶ közzétett kitűnő tanulmányában. Következő adatainkat cikke alapján adjuk.

Ha a Magyarországon születettek számához, (ami 1920-ban még a régi országterületre is kiszámított), hozzáadjuk azoknak a már Amerikában születetteknek számát, akiknek mindkét, vagy egyik szülője azonban még ugyancsak külföldön, (tehát a régi Magyarországon született,) úgy a magyarországi származású népeségről a 386. oldalon levő táblázatot kapjuk.

⁴⁵ Hiszen egyedül 1908—1920. között összesen 131.065 magyar vándorolt vissza, 1921—1924 között pedig 18.841. A magyar anyanyelvűek visszavándorlására *Ferenczinek* az Egyesült Államok XIX. és XX. tábláján (Distribution of emigrant aliens departed, by race or people and country of future residence) közölt adatai a következők:

Év	Összesen	Magyarországba	Ausztriába	Kanadába
1908	29.276	29.118		4
1909	11.507	11.026		399
1910	10.533	8.030	2.159	284
1911	18.975	16.207	2.411	269
1912	17.575	16.001	2.386	124
1913	11.496	10.647	575	237
1914	14.254	13.734	362	147
1915	2.262	2.107	62	79
1916	394	374	6	6
1917	123	85	28	5
1918	41	—	—	10
1919	10	—	—	7
1920	14.619	13.933	398	3
1921	12.457	11.648	259	16
1922	4.758	4.131	33	29
1923	1.039	856	14	23
1924	587	478	6	17

⁴⁶ *Magyar Statisztikai Szemle*, 1930 május, VIII. évf. 5. számban „Honfitársaink az Amerikai Egyesült Államokban és Kanadában” címmel. (378—386. o.)

É v	Magyar- országon született	Amerikában született, de			Összesen
		mindkét szülő még Magyar- országon született	az apa még Magyar- országon született	az anya még Magyar- országon született	
1870	3.737	—	—	—	3.737
1880	11.526	—	—	—	11.526
1890	62.435	13.048	1.390	248	77.121
1900	145.714	66.713	4.895	1.130	218.452
1910	495.609	191.059	10.106	3.462	700.236
1920	598.170	472.521	29.510	10.704	1.110.905

Ha már most vizsgálódásunk céljának megfelelően a magyarországi eredetű népességnek az anyanyelvi megoszlását keressük, úgy a következő érdekes számokra bukkanunk:

	1910.	1920.
Magyar	313.311	469.449
Tót	166.931	287.508
Német	98.490	143.766
Horvát-szerb	16.581	87.171
Szlovén (?)	7.804	43.449
Zsidó („Jiddish, Hebrew“) ⁴⁷	32.388	32.734
Román	16.523	10.819
Egyéb szláv (vend?)	9.293	2.807
Rutén	6.531	6.299
Orosz (?)	2.210	5.006
Lengyel (?)	3.941	5.293

Ha e táblázathoz hozzávesszük, hogy az amerikai népszámlálási statisztika még kimutatott a magyarországi (!) születésűek között 4.953 cseh, 523 lett-litván, (?) 367 holland-friz (?) és 166 görög anyanyelvűt, úgy a legjobban példáztuk azt az óvatosságot, melyet ezzel az adatgyűjtéssel szemben tanúsítanunk kell. A kimutatott oroszokat ugyanis minden valószínűség szerint a ruténekhez, a cseheket a szlovákokhoz, („cseh-szlovák“!?) kell sorolnunk; a szlovének hovatarthatósága is kérdéses, mert nálunk legfeljebb a vendek mellé volnának oszthatók, de viszont ebből a Magyarországon is

⁴⁷ *Krisztics* idézett művében a zsidókat „egyéb“ anyanyelvűnek jelzi.

csak 70.000 lélekszámú népből ennyi kivándorló semmiesetre sem ment ki Amerikába. A többi nemzetiségek sokszoros növekedése pedig ugyancsak nem az újabb bevándorlással való felduzzadásnak, hanem, minden valószínűség szerint, sajnos, annak tudható be, hogy a világháborút követő nehéz idők zűrzavaros viszonyai közepette a származási országot (country of origin) meg az anyanyelvet is nem a valóságnak megfelelően, hanem pontatlanul és sokszor talán politikai érdelemtől is vezettetve vallották be, illetve vették fel.

A magyar anyanyelvűek itt jelzett száma (469.449) azonban még kiegészül néhány ezer fővel, olyanokkal, akik nem magyarországi származásuk ugyan, de magyar anyanyelvűeknek vallották magukat, még pedig:

	1910.	1920.
Németországból való	816	699
Romániából való	237	640
Oroszországból (?)	325	455
Egyéb államból	499	546
Kevert származású (a szülők két különböző államból valók)	95	1.749

Az összes magyar anyanyelvűek száma 1920-ban tehát 473.538 szemben az 1910. évi 315.283 fővel. A külföldi származású fehér népességnek a magyarság ezzel a számával 1.3%-át teszi ki és 13-ik az Egyesült Államok népeinek sorában.

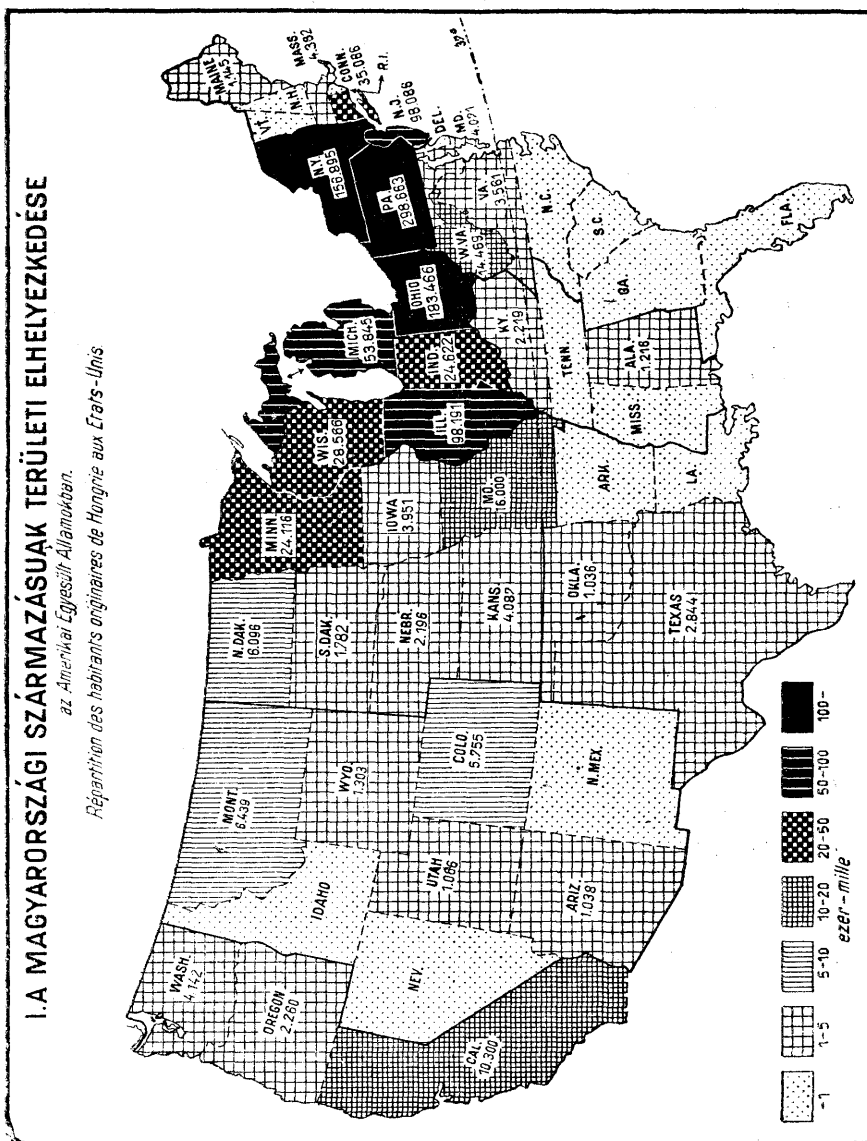
Igaz, hogy ez a tíz év alatti 158.255 főnyi szaporodás több mint 50%-os növekedést jelent, de valójában mégis *még mindig kisebb számot mutat, mint amennyi magyar anyanyelvű valószínűleg él Amerikában.* Ezek közül ugyanis:

	1910.	1920.	%
még külföldön (a régi Magyarországon) született	229.094	268.112	56.6
már Amerikában született	86.189	205.426	43.4

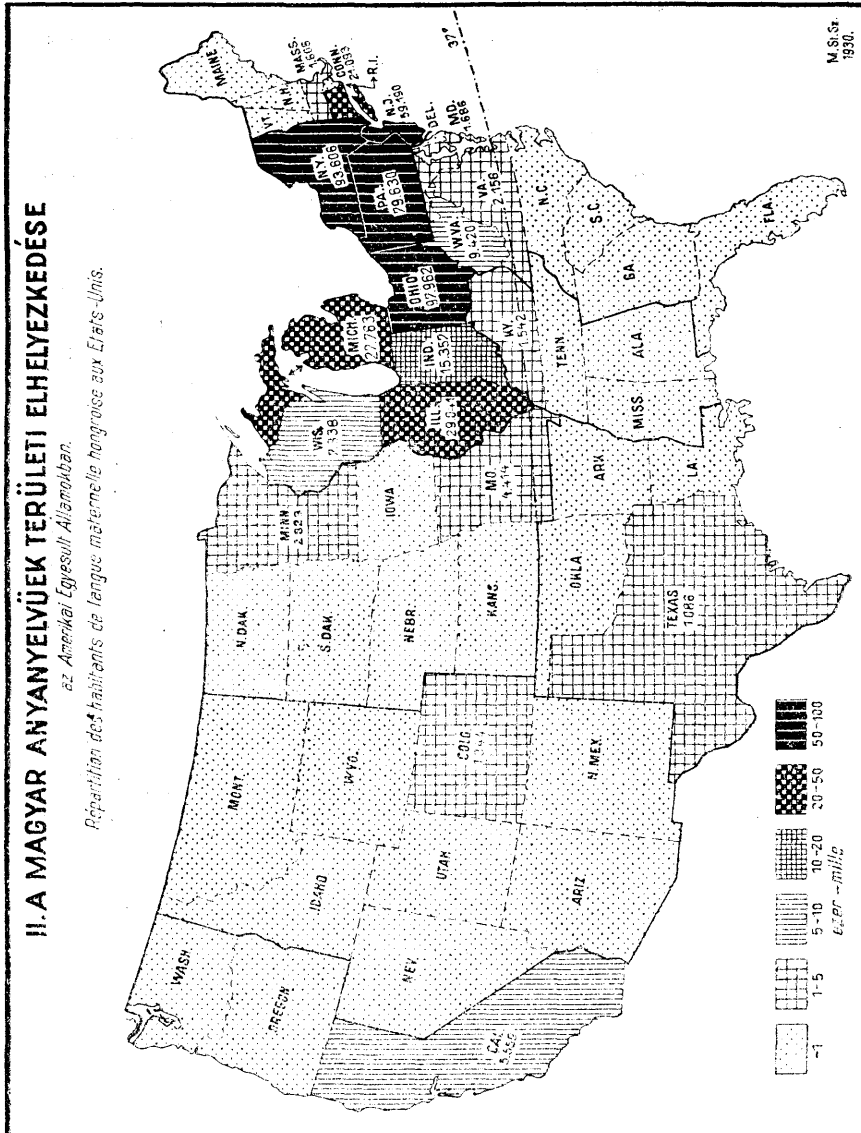
Az Amerikában születetteknek :

apja és anyja is még külföldön (Magyarországon) született	79.630	189.969	40.1
csak az apja született külföldön (Magyarországon)	4.927	10.708	} 59.9
csak az anyja született külföldön (Magyarországon)	1.632	4.749	

Vagyis egyetlen egy olyan magyar anyanyelvűt sem mutat ki az amerikai felvétel, akinek már mindkét szülője Amerikában született, sőt ilyenekhez már kérdést sem intéz az anyanyelv felől, úgy, hogy bár a családi körben esetleg még beszélnek a régi haza nyelvét, a számlálóbiztos minden további nélkül ilyenkor már az angolt írja be anyanyelvül.

A földrajzi letelepülés szerint a magyarországi eredetű lakosság kilenc-tizedrészében a keleti tíz államban tömörül. (Lásd a 388. o.-n a térképet.) A magyar anyanyelvűek főtömörülése Ohio, New-York, Pennsylvania és New-Jersey tartományokra esik, ahol mindegyikben 50.000 főnél több magyar lakik, az egész magyarság 69.8%-a. E négy

államhoz csatlakozóan hat más államban találunk olyan magyar csoportosulást, melynek száma 7—30.000 között váltakozik; a Csendes-Oceán felé eső Kaliforniában számuk újból 6000-re nő, de hét államban a közbülső területen csak 1000—5000 között mozog, míg a többi 31 államban mintegy félszáz és ezer között váltakozik. (Lásd a 390. o.-n a térképet.)

A magyarság több mint kétharmada 100.000-nél népesebb városokban lakik és további 14%-uk 25.000—100.000 főnyi népességű városokban él, ami a főleg mezőgazdasági népességünk kívándorlása után ítélve, a városi attraktív erők hatására különösen jellemző példa. Talán érdekes lesz még felemlíteni, hogy New-Yorkban 76.575, Clevelandban 42.134, Chicagóban 19.405, Detroitban 16.240, Filadelfiában 8.060 magyar anyanyelvűt számláltak 1920-ban.

Sajnos, az amerikai népszámlálási statisztika a továbbiakban nem mutatja ki ennek az „idegen származású és idegen anyanyelvű” lakosságnak egyéb adatait, úgyhogy a nem, a kor s a foglalkozás milyenségére csak a fentebb ismertetett (II. tábla) bevándorlási adatokból tudunk nagyjából következtetni. Láthatjuk ismét, hogy *népességünk legmunkabíróbb korosztályaiból az utolsó negyedszázadban több mint 300.000 magyar férfi hagyta el az ősi földet*, elsősorban földművesek, napszámosok és munkások, akik között azonban valószínűleg nem a gyáripari munkásokat lehet nagyobb számban találni, hanem a magyar nincstelent, akinek nem adott még elég fekete kenyeret sem ez a százszor áldott magyar rónaság, de akik, íme, ott künt is az őszérzések lebírhatatlanul feltörő erejével vallják magukat minden számkivetettségük ellenére is *magyarnak*.⁴⁸

⁴⁸ *Irodalom*: Arrivals of Alien Passengers and Immigrants in the United States from 1820 to 1892. (Treasury Department, 1893, Washington.) — Immigration into the United States showing number, nationality, sex, age, occupation, destination etc. from 1820—1903. (Monthly Summary of Commerce and Finance of the United States, June 1903, 4333—4444. o. — Treasury Department, 1903, Washington.) Statistical Review of Immigration, 1820—1910. Reports of the Immigrant Commission. (Senate, 1911, Washington.) — Annual Reports of the Commissioner-General of Immigrant for the fiscal years ended June 30. (1896—1924.) — *Hegedűs Lóránt*: A magyarok kivándorlása Amerikába (Budapest, 1899.) — *Antal Géza*: Az amerikai magyarság jövője nemzeti szempontból. (Pápa, 1908.) — *Löherer Andor*: Az amerikai kivándorlás és visszavándorlás. (Budapest, 1908.) — A Társadalomtudományi Egyesület emlékirata az amerikai kivándorlás és visszavándorlás tárgyában. (Budapest, 1908.) — *Gerényi J.*: Az amerikai kivándorlás oka és hatása. (Bártfa, 1913.) — A magyar szent korona országainak kivándorlásai és visszavándorlásai 1899—1913. (Magy. Statisztikai Közlemények, új sorozat, 67. kötet, Budapest, 1918.) — *Szász J.*: A magyarság Amerikában. (Budapest, 1922.) — *Antalics Gy.*: Amerikai magyar útmutató. (New-York, 1905.) — *Bacza I.*: Magyarországi

A magyarságnak az egyes államokban való pontos számbeli megoszlása a következő:

	1910.	1920.		1910.	1920.
Maine	29	64	Virginia	1.632	2.156
New Hampshire ..	50	64	West Virginia	4.866	9.420
Vermont	453	388	North Carolina	23	92
Massachusetts	1.335	1.606	South Carolina	27	69
Rhode Island	162	203	Georgia	286	334
Connecticut	13.725	21.093	Florida	32	397
New-York	76.100	93.606	Kentucky	286	1.542
New Jersey	34.340	59.190	Tennessee	435	505
Pennsylvania	62.779	79.630	Alabama	338	340
Ohio	59.040	97.962	Mississippi	48	59
Indiana	10.290	15.357	Arkansas	61	119
Illinois	19.270	29.041	Louisiana	412	638
Michigan	7.653	27.763	Oklahoma	367	422
Wisconsin	4.195	7.338	Texas	622	1.086
Minnesota	2.286	2.823	Montana	515	704
Iowa	381	743	Idaho	98	178
Missouri	3.756	4.414	Wyoming	359	495
North Dakota	583	705	Colorado	1.067	1.344
South Dakota	478	501	New Mexico	176	164
Nebraska	908	853	Arizona	55	156
Kansas	461	499	Utah	140	187
Delaware	247	361	Nevada	30	52
Maryland	975	1.686	Washington	593	759
District of			Oregon	555	588
Columbia	138	283	California	2.626	5.559

kivándorlók irodalma. (Budapest, 1908.) — *Farkas P.*: Az amerikai kivándorlás. (Budapest, 1907.) — *Ferenczi L.*: Amerika. Az Egyesült Államokban élő magyarok megélhetési viszonya, helyzete, munkája, keresete. (Zombor, 1909.) — *Hoffmann G.*: Akkulturation unter den Magyaren in Amerika. (Leipzig, 1913.) — *U. a.*: Csonka munkásosztály. Az amerikai magyarság. (Budapest, 1911.) — *Neményi B.*: A magyar nép állapota és az amerikai kivándorlás. (Budapest, 1911, Modern Könyvtár, 85—88. o.) — *Réthy A.*: Az Északamerikai Egyesült Államok magyarsága az 1910. évi népszámlálás szerint. (Budapest, 1912.) — Vándorló magyarok. A kivándorlási mozgalomnak és az amerikai magyarok helyzetének ismertetése. (O. M. G. E. Budapest, év nélkül.) — 13-th Census of the United States of America, 1910. I. kötet. Population, General Report. (Washington, 1913.) — 14-th Census of the United States of America, 1920. II. kötet. Population, General Report. (Washington, 1922.)

Kanada.

Századunkban a kanadai kivándorlás Ausztria-Magyarországból⁴⁹ a következő volt:

1900/1	5.692	1905/6	10.170	1910/11	16.285	1915/16	15
1901/2	8.557	1907	4.045	1911/12	21.651	1916/17	1
1902/3	13.095	1907/8	21.376	1912/13	21.875	1917/18	—
1903/4	11.137	1908/9	10.798	1913/14	28.323	1918/19	2
1904/5	10.089	1909/10	9.757	1914/15	7.150	1919/20	8

Hogyha a két ország között 50%-os arányt gondolunk felállíthatónak, úgy a magyarországi kivándorlók száma pontosan 100.013, amelyből a magyar anyanyelvűek számát még hozzávetőlegesen is nehéz volna megállapítani. Sajnos, a kanadai népszámlálás sem igen helyezett súlyt az idegen anyanyelvűek adatainak felvételére. *Mozolowszky* idézett munkája szerint 1901-ben a magyarokat még az osztrákokkal közösen mutatták ki, 1911-ben a régi ország területéről, 1921-ben pedig már csak a csonka-ország területéről származókat számolták. A fejlődés megfigyelése és az összehasonlítás tehát egész lehetetlen.

Az idegen származásúakat általában két csoportba sorozták; külföldön születettek (foreign born) és a britt területeken születettek (Canadian or British born) közül azokat, akiknek mindkét, vagy egyik szülőjük azonban még maga is külföldi születésű. Így magyarországi eredetű volt:

és még magyarországi születésű is: 21 éven aluli 1055, 21 éven felüli 6438	7.493
de már kanadai születésű: 0—9 éves 4317, 10—20 éves 2026, 21 és több éves 249.....	6.592
összesen tehát	14.085

A Magyarországon születettek közül 1900 előtt 11.3%, 1900—1914 között 85.5% s 1914—1921 között 3.2% vándorolt be, ami azt mutatja, hogy a magyarok bevándorlása még teljesen új keletű.

Az anyanyelvi megoszlásra vonatkozóan még bizonytalanabb adatokra vagyunk utalva; csak a 10 éven felülieknél kérdezik ugyanis

⁴⁹ *Ferenczi* id. mű: Canada, VI. tábla. Distribution of Immigrants to Canada by Nationality, July 1, 1900. to March 31, 1920. (365. o.)

az anyanyelvet és itt a magyar anyanyelvet vallók számát 8.738 főben állapították meg.⁵⁰

Ezek a magyar anyanyelvűek az egyes tartományokban így oszlanak el:

Nova Scotia	124	Manitoba	587
New Brunswick.....	5	Saskatchewan	5900
Quebec	71	Alberta.....	703
Ontario	1091	British Columbia	257

Az újabb kivándorlási láz alapján *Krisztics* ugyan számukat 90.000-re becsüli, amivel szemben azonban *Ferenczi*⁵¹ a következő hivatalos adatokat közli:

Austro-Hungary		Hungary		
1920	51	—	1924	1107
1921	53	—	1925	2741
1922	59	—	1926	5182
1923	—	162	1927	5781

Ami egyrészt mutatja, hogy még a békeszerződésben megállapított „független“ állami mivoltunkra is csak három év múlva jöttek rá a kanadaiak, másrészt, hogy a magyar bevándorlás egyáltalán nem volt az a mértékű, mint a közhit becsüli. Becslésünk szerint a kanadai magyarság száma legfeljebb ötvenezer körül mozog.⁵²

Déla merika.

Argentínában *Thirring* 1900-ban számukat 5000-re becsülte. *Pogány* számukat 20.000-re tartja, amivel szemben a bevándorlási adatok 1857—1920 között Ausztria—Magyarországról 85.266 bevándorlót és ugyanoda 37.802 visszavándorlót tüntetnek fel.

⁵⁰ De ugyanezen kötet (az 1921. évi népszámlálás hivatalos kiadványának II. kötete) 74. táblája már 8742, viszont a 80. pedig csak 5579 „Hungarian“ és 2242 „Magyar“ (összesen tehát 7821) anyanyelvűt számol el.

⁵¹ Az 1920—24. évekre lásd *Ferenczi* id. mű: Canada, VIII. tábla; 1925—27. évekre pedig *Ferenczi*: Kivándorlás c. cikkét (Közgazdasági Enciklopédia, III. kötet, 464. o. Bp. 1930. Athenaeum.)

⁵² *Irodalom*: Immigration Facts and Figures. Compiled under the direction of J. A. Calder, Minister of Immigration and Colonization, 1920. — Canada Year-Book (Ottawa, 1924.) — *Nagy G.*: A kanadai magyarok helyzete és a montreali m. kir. főkonzulátus felállítása. (Közgazdasági Szemle, 1923. febr.) — *Paizs Ödön*: Magyarok Kanadában. (Budapest, 1928.) — *Zágonyi S.*: Kanada egy európai bevándorló megvilágításában. (Budapest, 1926.)

A vándorlási veszteség tehát mintegy 50.000 fő, akiknek a felét számíthatjuk magyarországi eredetűnek s azok közül viszont körülbelül egyharmadot magyar anyanyelvűnek is, vagyis 8—9000 lelket. A legújabb bevándorlási adatok viszont a következők:

1922	296	1925	238
1923	335	1926	304
1924	256	1927	363

tehát mindössze 1792 fő. A „tenger felől érkező“ bevándorlók száma így mindössze 10—12.000 magyart mutat ki. Számukat tehát maximálisan mintegy 15.000 főre becsülhetjük, ha hozzászámítjuk az utódállamokból esetleg ideirányuló visszavándorlást is.

Braziliában Thirring szerint 1900-ban 12.000 magyar élt. Az 1920-as népszámlálásból nem tűnik ki a külföldi eredetű lakosság száma. Pogány 40.000-re, Krisztics 80.000-re, mások 100.000-re becsülik számukat. A magyar kivándorlás adatai szerint 1871—1905 között csak 708 kivándorló indult Braziliába. A braziliai földművelésügyi minisztérium jelentése szerint pedig

1908/10	396	1925	784
1911/14	1326	1926	563
1915/20	112	1927	717
1921/24	2082	Összesen	6688

volt a magyar bevándorlók száma. Ez a szám azonban semmi estre sem mutathatja a tényleges bevándorlás nagyságát, mert a háború utáni években Braziliában lezajlott mozgalmak, mint pl. a sao-paoli forradalom sokkal nagyobb számú magyarság jelenlétéről tettek tanúságot. Erről tudósít bennünket vitéz *Albrecht* királyi herceg is, aki két hónapot töltött 1930-ban Brazília magyarjai között, akik számát *maximálisan* mi is mintegy 40.000-re becsüljük.

Kuba szigete magyarságáról a magyarok világkongresszusán 8.000 főről szóló jelentést tettek. Ez a szám valószínűen túlzott, mert jóllehet a háború után ide fokozottabb ütemben történt bevándorlás, mégis a hivatalos adatok szerint 1923-ban 238, 1924-ben 552, 1925-ben 220, 1926-ban 109 magyar érkezett. Számuk, ezt a bevándorlási arányt véve figyelembe, legfeljebb 5000 körül mozoghat.

Mexikóban az 1921. évi népszámlálás 76 magyart talált (60 férfit és 16 nőt). 1925-ben 43, 1926-ban pedig 39 volt a bevándorlók száma; ezen az alapon a mexikói magyarságot 400—500 főre becsüljük.

Paraguayba még mindig nem igen indult meg a magyar bevándorlás. 1922-ben 11, 1923-ban 3 volt a bevándorló magyarok száma. Ebben az államban 50—100 magyar élhet.

Uruguayban mintegy 3000 magyar él. Az Ausztria-Magyarországból Montevideóba érkezettek száma ugyanis a következőképp alakult:

1879—1884	367	1895—1899	494
1885—1889	667	1900—1903	526
1890—1894	861	Összesen	3336

A magyarokat külön csak 1912-től mutatják ki és azokat is csak akkor, ha a montevideói Immigrants Hostely-ban megszálltak.

Számuk a következő:

1912	3	1922	11
1913	1	1923	282
1914	5	1924	108
1921	11	Összesen	421

Chilében Pogány 20-ra, *Krisztics* 1000-re becsüli a magyarok számát. Nem hisszük, hogy számuk elérné a 200-at.

Délamerika s Középamerika többi államaiban is található még természetesen magyar kivándorló, sőt kolónia is, ezek számát azonban 500-nál semmi esetre sem becsülhetjük többre.

Dél- és Középamerika összes magyarjainak számát tehát mintegy 60.000, maximum 65.000 lélekre becsüljük.⁵³

Afrika.

A legsötétebb földrész magyarságát illetően csak tapogatózni tudunk. *Ferenczi* szerint (id. mű 241. oldal) Afrikába kivándorolt Magyarországról:

⁵³ *Irodalom*: vitéz *Albrecht* kir. herceg: Két hónap Délamerikában. (Cikk-sorozat a „Magyarság” c. napilap 1930—31. évfolyamában.) — *Immigración y Movimiento de Pasajeros. Cuban Republic.* (Secretaria de Hacienda, Statistical Section. Havana, 1925.) — *Datos estadísticos sobre el movimiento de Immigración en la Paraguay desde 1882 hasta 1907.* (Departement of Immigration and Colonisation. Asunción. 1908.) — *Anuario estadístico de la Republica Oriental del Uruguay.* (Montevideo, 1884-től.) — *Resumen Estadístico del Movimiento Migratorio en la Republica Argentina. Años 1857—1924.* (Földművelésügyi minisztérium, Buenos-Aires, 1925.)

1876—1880	2	1901—1905	294
1881—1885	9	1906—1910	2
1886—1890	—	1911—1915	5
1891—1895	7	1916—1920	—
1896—1900	250	1876—1920	569

Marokkóba bevándorolt (*Ferenczi*: Marocco I. tábla) 1923-ban 3, 1924-ben 1, összesen tehát 4 magyar.

Délafrikába (*Ferenczi*: VIII. tábla) *Ausztria-Magyarországról* bevándorolt:

1913	74	1916	2	1919	1	1922	5
1914	41	1917	—	1920	1	1923	17
1915	—	1918	1	1921	7	1924	1

összesen tehát 150, akiknek felét vehetjük magyarországinak.⁵⁴

Egyiptomban az 1910-i népszámlálás 455 magyart mutatott ki, akik közül Kairóban 291, Port-Saidban 110, Suezben 47 és Izmailban 7 élt. Jelenleg számukat *Pogány* (id. mű 39. o.) 1100-ra, *Krisztics* (id. mű 739. oldal) 1500-ra becsüli.

Szomáli-földre 1922-ben egy magyar vándorolt be. (*Ferenczi* id. mű).

A francia északafrikai gyarmatokon az idegen légió tagjai között, *Madagaszkárban* hittérítők és *Abessziniában* néhány kereskedő van magyar.

Egész Afrikában tehát a magyarok számát mintegy 2000-re becsülhetjük.

Ázsia.

A világháború előtt az ázsiai magyarság száma elenyésző volt. Jelenleg *Törökországban* a m. kir. belügyminisztérium kivándorlási osztálya szerint (*Pogány* id. mű 29. oldal) mintegy 3000 a magyarok száma. Az 1927 október 28-án tartott népszámlálás szerint 1830 volt a magyar nemzetiségű és 1903 a magyar születésű lakos. (République Turque. Recensement général de la population au 28 Octobre 1927. Ankara, 1929.)

⁵⁴ Official Year-Book of the Union of South-Afrika. (Pretoria, 1918-tól.) — Statistics of Migration to and from the Union, 1920 to March 1925. (Office of Census and Statistics, Special Report Series No. 25.)

Palesztinában a Magyarországról bevándoroltak számát az angol kormányzóság⁵⁵ a következőkben mutatja ki:

	Összesen	Zsidó	Keresztény
1922-ben	33	33	—
1923-ban	—	—	—
1924-ben	31	27	4
1925-ben	80	—	—
1926-ban	69	—	—
1927-ben	31	—	—
	<hr/>		
	244	—	—

Perziában 1910-ben 14 magyart mutattak ki; tudjuk, hogy a háború után újabb kivándorlók, főleg mérnökök érkeztek oda tőlünk.

A *holland gyarmatokon* (Jáva, Szumatra) is akad néhány magyar kereskedő, orvos, mérnök, ültetvényes.

Japánban 1910-ben 8 magyar volt; számukat most 50-re becsülhetjük, főképp az orosz hadifogságból ott letelepedettek révén.

Kína magyarjait 200-ra becsülhetjük; főleg volt hadifoglyok.

Ausztrália és Óceánia.

Ausztráliába 1874—1912 között 66-an vándoroltak ki Magyarországból.

Az Óceánia szigeteire (*Ferenczi* id. mű 241. o.) a kivándorlás így alakult:

1871—1875	34	1896—1900	9
1876—1880	3	1901—1905	3
1881—1885	3	1906—1910	2
1886—1890	—	1911—1915	10
1891—1895	2	<hr/>	
		1871—1915	66

1918-ban 35-en vándoroltak ki Magyarországról Ausztráliába. (*Pogány* id. mű 40. o.) és 1927-ben ugyancsak 35-en (*Ferenczi*: Közgazdasági Enc. 464. o.) Az 1928-ban tartott magyarok világkongresszusára kiküldött ausztráliai képviselő számukat mintegy 200-ra becsülte.

Új-Zélandba (*Ferenczi*: Közg. Enc.) 1923-ban 1, 1925-ben 4, 1926-ban 2 és 1927-ben ugyancsak két magyar vándorolt be.

⁵⁵ Report of Palestine Administration, 1922—24. London.

Thirring 1900-ban e három földrész összes magyarságát (magyarországi eredetű lakosságát) mintegy 2000-re becsülte. (Id. mű 364. o.) Mi 4800—5000 főre tesszük.

* * *

Mennyire becsülhetjük tehát ez adatok alapján a magyarság számát az egész világon? *Csonka-Magyarországon*, számításba véve a tíz év alatti népességnövekedést, beszámítva az 1920 december 31. utáni menekülteket, de leszámítva az azóta történt kivándorlást, a magyarok számát 7,920.000 lélekre becsülhetjük.⁵⁶ *Az utóállamokban*, végzett vizsgálódásunk alapján, 3,387.000-re tartjuk a magyarok számát. *Európa többi államaiban* 83.000 magyar él. *Észak-Amerikában* 570.000 magyar anyanyelvűt számolhatunk, *Dél-Amerikában* 65.000, *Ázsiában* 2500, *Afrikában* 2000, *Ausztráliában és Océániában* 200 magyart találunk. *Becsülésünk szerint tehát a világ magyarságának száma* 12,030.000.⁵⁷

* * *

A több, mint tízmilliónyi magyar tömb itt a Kárpátok medencéjében most mesterséges határokkal öt részre tépve éli történelmének egyik legnehezebb idejét. Más tíz- meg százazrek idegenbe szóródva bűnhődik az elmúlt századok könnyelműen tékozló, magyar vért és munkát idegenek számára ajándékozgató egykori nagyuraink nem-magyar politikáját . . . Sokan ezért csüggedten és hitetvesztve tekintenek az eljövendő idők felé, mi azonban minden megpróbáltatás ellenére is, látva, hogy gyötrelmes viszonyok közepette a megkísértések aranyát és hatalmát milyen áldozatos szívvel tudják elutasítani maguktól idegen népek börtönállamába kényszerített rab testvéreink, hiszünk Ázsiából eredt népünk lebírhatatlan őseréjében, mely szét fogja feszíteni a börtönrácsokat és újból megindul egy felfelé vezető uton újabb századok felé, eltörülhetetlenül magyarrá

⁵⁶ A természetes szaporodás alapján 1929-ben 7,784.087 magyar anyanyelvű lakost számítottak, ehhez hozzáadva az 1921—25. évek átlagát, 71.886, 1930 december 31-re 7,855.973 a magyarság kiszámított létszáma. (Magyar Statisztikai Évkönyv az 1929. évre. 23. o.)

⁵⁷ *Megjegyzés a térképekhez.* Csonka-Magyarország térképén összekötöttük azoknak a járásoknak határait, ahol a magyarság 98—100 százalékban él. — Cseh-Szlovákia és Jugoszlávia statisztikai kiadványaiból azért vettük át e két kartogramot, hogy saját adataikkal dokumentáljuk a magyarságnak még mindig meglévő, kétségtelen súlyát e területeken. — Jugoszlávia térképén az egész Duna-bánság látszik. — A két amerikai térkép *Mnolovszky* idézett művéhez készült, szíves átengedésükért köszönetet mondunk *Mnolovszky* dr. úrnak és a *Magyar Statisztikai Szemlének*.

bélyegezve számánál, műveltségénél, államszervező képességénél fogva a Kárpátok aljának egész területét. De ehhez az kell, hogy — míg a Duna-medencében velünk együtt lakó és századokon át a közös hazáért együtt dolgozó és harcoló németek, tótok, románok, rutének, horvátok és szerbek számára biztosítjuk nemzeti egyéniségük, műveltségük és gazdasági energiájuk teljes kifejtésének lehetőségét, — a magyar nemzet vezetőinek egy pillanatra sem szabad szemük elől veszíteni, hogy fajtájuk iránti legelsődlegesebb kötelességük, hogy bármely helyen álljanak is, ahol hatni és cselekedni tudnak, munkájuk, mindig és mindenütt, egyedülálló és elhagyott *magyar* fajtánknak emelésére és erősítésére szolgáljon. Az első legyen az ezeréves szálláshelyein zokszó nélkül robotoló és földje védelmére bármikor hadbaszálló *magyar nép* és a mi számunkra mindenki más csak *ő utánuk* következzenek.